

፯ ፡ በኤውፎኦ ፡ በብዙ ፡ የሚቁጠሩ ፡ ከተሞች ፡ ተሠሩ ። በአፍሪካና ፡ በእስያም ፡ የከበሩ ፡ ቤተ ፡ መቅደሶችና ፡ በዕብነ ፡ በረድ ፡ የተሠሩ ፡ ቤተ ፡ መንግሥቶች ፡ ከደንጊያ ፡ የተቀረጹ ፡ ምስሎች ፡ ቀለም ፡ የመቅባት ፡ ብልህት ፡ ሁሉ ፡ ሳይቀር ፡ በጣም ፡ የተለመደ ፡ ሆነ ። በዚህ ፡ ዘመን ፡ የተሠሩ ፡ ከተሞች ፡ በውነት ፡ የሚያስገርሙ ፡ ሁነው ፡ ተሠርተው ፡ ነበሩ ።

፰ ፡ ይህም ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ሮማውያን ፡ ብዙ ፡ ጥቅም ፡ ያለው ፡ ነገር ፡ ሠርተዋል ። በተጠረበ ፡ ደንጊያ ፡ እያደረጉ ፡ መንገድ ፡ ሠርተዋል ። ጠንካራ ፡ ድል ድይና ፡ ደግሞ ፡ ከተሞች ፡ ውሃ ፡ እንዳይቸገሩ ፡ የውሃ ፡ መግቢያ ፡ ሠርተዋል ። የተሠሩበት ፡ ዘመን ፡ ምንም ፡ ከሁለት ፡ ሽሕ ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ ቢሆን ፡ ሥራዎቹ ፡ ብዙ ፡ ሁነው ፡ ሳሉ ፡ ጠንካሮች ፡ እንደ ፡ ነበሩ ፤ በዚያን ፡ ዘመን ፡ ሮማውያን ፡ ይዘዋቸው ፡ በነበሩት ፡ አገሮች ፡ ውስጥ ፡ ፍራሻቸውና ፡ ቅሬታቸው ፡ ይመሰክራል ።

፱ ፡ በዓለም ፡ ከሚገኙት ፡ ከተሞች ፡ ሮም ፡ ራስዋ ፡ እጅግ ፡ የምታስገርም ፡ ከተማ ፡ ነበረች ። በአውግስጦስ ፡ ዘመን ፡ ከበቡዋ ፡ አምሳ ፡ ማይል ፡ ሆኖ ፡ አራት ፡ ሚሊዮን ፡ ሕዝብ ፡ በውስጡዋ ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ።

፲ ፡ የጥንት ፡ ከተሞች ፡ እንደሚያደርጉት ፡ ሁሉ ፡ ቅጽሩዋ ፡ ከፍ ፡ ባለ ፡ ግንብና ፡ በደንጊያ ፡ የተሠራ ፡ ነበር ። በነዚህ ፡ ጦርነትን ፡ በሚወዱ ፡ ዘመናት ፡ ፊት ፡ እንደ ፡ ተናገርሁት ፡ ከጠላት ፡ ለመከላከል ፡ በደንጊያ ፡ የተገነባ ፡ ቅጽር ፡ አስፈላጊ ፡ ነበር ። የሮም ፡ ከተማ ፡ ሠላሳ ፡ ሰባት ፡ በር ፡ ነበራት ።

፲፩ ፡ የዚህ ፡ የሚያስገርም ፡ ከተማ ፡ ውስጡ ፡ ሁኔታው ፡ ከሁሉ ፡ የበለጠ ፡ ነው ። በየጊዜው ፡ እየተነሡ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አገሮችን ፡ እየወጡ ፡ ድል ፡ ያገኙ ፡ የሮም ፡ ጀኔራሎች ፡ ከሸነፉት ፡ አገር ፡ ጥሩ ፡ ጥሩውን ፡ ዕቃና ፡ መዝገብ ፡ እየዘረፉ ፡ ያመጡ ፡ ነበር ። ከተማቸውን ፡ ሮምን ፡ ያስገቡበትና ፡ ከፍ ፡ ያደረጉበት ፡ በዚህ ፡ በዘረፉት ፡ ሀብት ፡ ነው ።

፲፪ ፡ ከግሪክ ፡ አገር ፡ የወሰዱት ፡ እጅግ ፡ ያማረ ፡ የተቀረጸ ፡ ምስል ፤ ከግብፅ ፡ የወሰዱት ፡ ሐውልትና ፡ ሌላም ፡ የተጠረበ ፡ ደንጊያ ፤ ከእስያ ፡ የወሰዱት ፡ ዋጋው ፡ እጅግ ፡ የከበረ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ሥራና ፡ በእስያ ፡ የነበረ ፡ የብልህት ፡ ሥራ ፡ ሁሉ ፡ ነበር ። ይህን ፡ ሁሉ ፡ ሰብስበው ፡ ወስደዋል ። ወርቅና ፡ ብር ፡ የከበረ ፡ ደንጊያ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ሁሉ ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ ዓለም ፡ ሰብስበዋል ።

፲፫ ፡ ይህም ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ከተማዬቱ ፡ በቤተ ፡ መቅደሶች ፡ ሥራ ፡ አጊጣለች ። አያሎቹ ፡ በዕብነ ፡ በረድ ፡ ተሠርተው ፡ አጊጠዋል ። የቲያትርና ፡ የሕዝብ ፡ መታጠቢያ ፡ ቤቶች ፤ የውሃ ፡ መሄጃው ፡ ሌላም ፡ ለመንገር ፡ የሚያታክት ፡ ሥራ ፡ ሁሉ ፡ ተሠርተዋል ።

፲፬ ፤ እንዲያው ፡ በጭሩ ፡ የሮም ፡ ከተማ ፡ ሀብቱዋና ፡ ጌጥዋ ፤ ውበትዋ ፡ ሁሉ ፡ የተሠራው ፡ ከመላው ፡ ዓለም ፡ ላይ ፡ በተዘረፈው ፡ ሀብት ፡ ነው ። ጌጡና ፡ የሚታየው ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ ለታላቅ መንግሥት ፡ ከተማ ፡ የተገባ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ።

ጥ ያ ቁ =

፪ ፤ በአውግስጦስ ፡ መንግሥት ፡ ጊዜ ፡ ሮም ፡ እንዴት ነበር ፡? ከኤውሮጳ ፡ ምን ፡ ጨመረ ፡? ከአፍሪካ ፡? ከእስያ ፡? ከአፍሪካ ፡ የትኛው ፡ ክፍል ፡ ታውቁ ፡ ነበር ፡? ከሮም ፡ ጀምረህ ፡ ያገርኝን ፡ ክፍል ፡ ሁሉ ፡ ትናገራለህን ፡?

፭ ፤ እንዴት ፡ አድርጎ ፡ ሮም ፡ እነዚህን ፡ ነገሮች ፡ ይገዛ ፡ ነበር ፡?

፮ ፤ የሮም ፡ ሕዝብ ፡ እንደምን ፡ ሆኑ ፡?

፯ ፤ ብዙ ፡ ከተሞችን ፡ ሞልቶአቸው ፡ የነበረ ፡ ምንድነው ፡?

፰ ፤ የሕዝብ ፡ ሥራ ፡ እንዴት ፡ ነበር ፡? የውሃው ፡ መንገድ ፡ እንዴት ነበር ፡? ስለ ፡ ሮም ፡ ከተማ ፡ ተናገር ።

፲፩ ፤ እንደምን ፡ አጊጦና ፡ ተሸልሞ ፡ ኑሮዋል ፡?

፲፫ ፤ ቤተ ፡ መቅደሱ ፡ እንዴት ፡ ነበር ፡? ሌሎችስ ፡ ሕንፃዎች ፡?

፲፱ ፤ ከተማው ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ነው ፡?

ምዕራፍ ፡ ፻፩ ፡ ኤውሮጳ =

ሮም ፡ ገደል ፡ ያገኘብት =

፩ ፤ ስለ ፡ ሮም ፡ መንግሥት ፡ ስፋትና ፡ ሀብት ፡ ጎይልም ፡ አሳባችሁ ፡ ደካማ እንደሆነ ፡ አምናለሁ ። የማድነቅ ፡ ስሜት ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ ስለ ፡ ሮም ፡ ወደ ፡ ጎላ ተመልሰን ፡ አንመለከትም ። ይህን ፡ መንግሥት ፡ ለመመሥረትና ፡ ለማቋቋም ፡ የሠሩትን ፡ ስንመለከት ፡ በዚያ ፡ ዘመን ፡ የሰውን ፡ ሁሉ ፡ ሁኔታና ፡ አኳኋን ፡ ስናስታውስ ፡ ይህ ፡ ሰፊ ፡ መንግሥት ፡ በፍጥነት ፡ እንኩትኩት ፡ ብሎ ፡ ከሁሉ ፡ በጣም ፡ ያነሰ ፡ መሆኑን ፡ እናስባለን ።

፪ ፤ መጀመሪያ ፡ ሮምን ፡ ያከበራትና ፡ ያሰፋት ፡ እጅግም ፡ ከፍ ፡ ያደረጋት ፡ ወደ ሌላ ፡ እየዘመቱ ፡ ብዙ ፡ ድል ፡ ማግኘት ፡ ነው ። የሮም ፡ ጀኔራሎች ፡ ሌሎችን ፡ አገሮች ፡ እጅ ፡ ለማድረግና ፡ ለመግዛት ፡ ወደ ፡ ሩቅ ፡ ይዘምታሉ ። ይኸውም ፡ የሮምን ፡ ጎይል ፡ ለማበርታትና ፡ ለራሳቸውም ፡ ምርክ ፡ ለመማረክ ፡ ለመዝረፍና ፡ ዝና ፡ ለማግኘት ፡ ነው ።

፫ ፤ ባላገሮቹን ፡ ያለም ሕረት ፡ ያርዱዋቸዋል ፤ ያለቅሬታም ፡ ይዘርፉዋቸዋል ። ለሰው ፡ ልጅ ፡ የሚገባውን ፡ ደንብ ፡ ትንሽ ፡ እንኳ ፡ ሳይጠብቁ ፡ በሮም ፡ ጭከና ፡ ቀምበር ፡ አግብተው ፡ ይገዙዋቸዋል ።

፬ ፤ የሮም ፡ ጎይል ፡ ፋብሬካ ፡ የቆመበት ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ መንገድ ፡ ነበር ። ሮም ፡ ዓለምን ፡ እንደባርያ ፡ ለመግዛት ፡ ብላ ፡ ጦርነቱዋን ፡ አዘውትራ ፡ ስትገፋ ፡ ሰባት ፡ መቶ ፡ ዘመን ፡ ሙሉ ፡ የሰው ፡ አኳኋንና ፡ ሁኔታ ፡ እንዴት ፡ ኖሮዋል ፡ ?

፭ ፤ እውነት ፡ ነው ፡ ጥቂት ፡ ሰዎች ፡ ጀኔራሎች ፡ አማካሮች ፡ ቆንስሎች ፡ አገረ ፡ ገዢዎች ፡ እኒህን ፡ የመሰሉ ፡ ምናልባት ፡ ሁለጊዜ ፡ ደስብሎቸው ፡ በመልካም ፡ ይኖሩ ፡ ይሆናል ። ስምና ፡ ሀብትም ፡ ይኖራቸው ፡ ይሆናል ። እንዲሁም ፡ ከሮም ፡ ወታደሮች ፡ ጥቂቶቹ ፡ በደጎና ፡ ኑሮ ፡ የሚኖሩ ፡ ይገኙ ፡ ይሆናል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ልባቸው ፡ ዕረፍት ፡ ያላገኘና ፡ መንፈሳቸው ፡ የተበላጩ ፡ ነው ።

፮ ፤ ደግሞስ ፡ ሚሊዮን ፡ የሚሆኑ ፡ በጦርነት ፡ የቂሰሉት ፡ ወታደሮች ፡ በእንዴት ፡ ያለ ፡ ጭንቀትና ፡ ኀዘን ፡ ተስፋ ፡ ባመቀረጥ ፡ ኖሩ ፡ ? ስንት ፡ ሚሊዮኖች ፡ ወዳጆቻቸውን ፡ አጡ ፡ ? ስንት ፡ ሚሊዮኖች ፡ ገንዘባቸውን ፡ አጡ ፡ ? ስንት ፡ ሚሊዮኖች ፡ በባርነት ፡ ተቁርጠው ፡ ቀሩ ፡ ?

፯ ፤ እውነተኛው ፡ ነገር ፡ የሮማውያን ፡ ዋናው ፡ ጠባያቸውና ፡ አካሄዳቸው ፡ ፈጽሞ ፡ ራስን ፡ መውደድና ፡ በቃኝ ፡ አለማለት ፡ ነው ። ሮማውያን ፡ እንደግሪኮች ፡ እንደ ፡ ፋርሶችና ፡ እንደ ፡ ግብፆች ፡ ወይም ፡ እንደ ፡ ጥንት ፡ ሰዎች ፡ የበጎ ፡ አካሄድ ፡ አሳብ ፡ ነበራቸው ። እንዲህም ፡ ሲሆን ፡ ታላቅነትንና ፡ የቸርነትን ፡ አኳኋን ፡ ይገልጻሉ ።

፰ ፤ ደግሞ ፡ እንደነዚህ ፡ ሕዝብ ፡ እውነተኛው ፡ በጎ ፡ ልማድ ፡ አይገኝባቸውም ። ይኸውም ፡ ክርስቶስ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ሌሎች ፡ ሊያደርጉላቸው ፡ እንደምትወዱት ፡ እናንተም ፡ እንዲሁ ፡ አድርጉላቸው ፡ ብሎ ፡ የተናገረው ፡ ነው ። ብዙዎች ፡ የጥንት ፡ ሰዎች ፡ እንደሚያስቡት ፡ እንዲሁም ፡ ያለ ፡ ቅን ፡ ፍርድ ፡ የተመሠረተ ፡ ሥልጣን ፡ ሁሉ ፡ ይጠፋል ፡ ብሎ ፡ ሰውን ፡ ሁሉ ፡ የሰበከ ፡ ሃይማኖት ፡ በሮማውያን ፡ ዘንድ ፡ አልተገኘም ።

፱ ፤ እጅግ ፡ ገናና ፡ ሆኖ ፡ ይታይ ፡ የነበረ ፡ የሮማውያን ፡ መንግሥት ፡ እውነተኛው ፡ ክብር ፡ ጠፋበት ። ትልቅ ፡ ሆኖ ፡ መታየቱ ፡ የተገኘው ፡ በመዝረፍና ፡ በመቀማት ፡ ነበር ። ዝናውም ፡ ምንም ፡ አሕዛብን ፡ ቢያፈዝ ፡ በክርስትና ፡ ዘንድ ፡ በሐሰት ፡ ስም ፡ ይቁጠራል ።

፲ ፤ በዚህ ፡ ምዕራፍ ፡ የታወቀውን ፡ መመስከር ፡ የተገባ ፡ ነው ። በአሕዛብ ፡ ነገድ ፡ ሆነ ፡ ወይም ፡ በማነኛውም ፡ አገር ፡ ቢሆን ፡ ፍቅርን ፤ መታዘዝን ፤ መዋደድን ፤ ቅን ፡ ፍርድን ፡ የሚወድ ፡ ሕዝብ ፡ አይገኝም ። ጥንትም ፡ ቢሆን ፡ ባሁኑም ፡ ዘመን ፡ ቢሆን ፡ የሕዝብ ፡ አሳብ ፡ መልካም ፡ መሪ ፡ አለመሆኑ ፡ ታውቋል ። መጽሐፍ ፡ ቅዱስን ፡ መሠረት ፡ አድርገው ፡ ሕግና ፡ እውነት ፡ በጎ ፡ ልማድም ፡ በክርስቲያን ፡ አገሮች ፡ ብቻ ፡ ተመሥርተዋል ። በዚህም ፡ የሕዝብ ፡ ሃይማኖት ፡ ይታመንበታል ።

፲፩ ፤ የሮም ፡ ጎይል ፡ እንደዚህ ፡ ስለነበረ ፡ በቶሎ ፡ ወደ ፡ መድከም ፡ ደረሰ ።
 ከአውግስጦስ ፡ በኋላ ፡ የሮም ፡ መንግሥት ፡ መንቀሳቀሱንና ፡ መግደርደሩን ፡ ጥቂት ፡
 ጊዜ ፡ አሳይቶአል ። የከበርቴዎች ፡ ባላገሮች ፡ እንኳ ፡ ሳይቀር ፡ እጽኖቸው ፡
 በዝቶላቸው ፡ ነበር ።

፲፪ ፤ ሥራቸው ፡ ሁሉ ፡ በውሸት ፡ መሠረት ፡ ላይ ፡ የቆመ ነው ። ከጥቂት መቶ ፡
 ዓመት ፡ በኋላ የሮም መንግሥት ፡ ምሕረት ፡ በሌላቸው ወራሪ ሕዝብ ተከፋፈለ ።

ጥያቄ ።

፩ ፤ የሮምን ፡ ታሪክ ፡ በማንበብ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ስሜት ፡ ይሰማናል ፡ ?

፪ ፤ ሮም ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ከፍ ፡ ያለ ፡ ሆኖ የታወቀው ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡
 ነው ፡ ?

የሮም ፡ ጀኔራሎች ፡ እንዴት ፡ ያሉ ፡ ናቸው ፡ ?

፫ ፤ ሮም ፡ ከሌላ ፡ ሕዝብ ፡ ጋር ፡ ስንት ፡ ዓመት ፡ ተዋጋ ፡ ?

በዚሁ ፡ ጦርነት ፡ የተጠቀሙበት ፡ የወዴት ፡ ክፍል ፡ ሕዝብ ፡ ናቸው ፡ ?

፬ ፤ ሮምና ፡ ባላገሮችዋ ፡ እንደምን ፡ ሆኑ ፡ ?

፭ ፤ በውነት ፡ ሕዝቡ ፡ በጎ ፡ አካሄድ ፡ ያላቸው ፡ ክርስቲያኖች ፡ ኑረዋ
 ልን ፡ ?

፮ ፤ የሮም ፡ የሚታየው ፡ ጌጥዋ ፡ ሁሉ ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

፯ ፤ ስለ ፡ አረማውያን ፡ ሕዝብ ፡ ምን ፡ ይባላል ፡ ?

ስለ ፡ ክርስቲያኖች ፡ ሕዝብ ፡ ?

፲፩ ፤ ሮም ፡ ከአውግስጦስ ፡ ሞት ፡ በኋላ ፡ የሆነችውን ፡ ተናገር ።

፲፪ ፤ የሮም ፡ ፍጻሜዋ ፡ እንዴት ፡ ሆነ ፡ ?

ምዕራፍ ፡ ፻፮ ፡ ኤውሮጳ ።

ሮም ፡ ከቂግሮች ፡ በታች ፡ ስለ ፡ መሆንዋ ።

፩ ፤ የሮም ፡ መንግሥት ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ከፍ ፡ ወደ አለው ፡ ሥልጣንና ፡ ዙፋን ፡
 መነፋትና ፡ መታየት ፡ ቢደርስ ፡ ሕዝቡ ፡ ከነገገሮቻቸው ፡ ውስጣቸው ፡ የተበላሸ ፡
 ስለነበረ ፡ ጥፋታቸው ፡ የተጀመረው ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ነው ። ሁኔታቸው ፡ ከሥሩ ፡
 በስብሶ ፡ ሊወድቅ ፡ ቀርቦ ፡ ሳለ ፡ ተላይ ፡ ብዙ ፡ ክንፍና ፡ ቅርንጫፍ ፡ የተሸከመ ፡
 ዛፍ ፡ ይመስላል ።

፪ ፤ አውግስጦስ ፡ ቂግሮ ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ በሦስት ፡ መቶ ፡ አምሳ ፡ ዘመናት ፡
 ውስጥ ፡ በሮም ፡ ሠላሳ ፡ ስድስት ፡ ቂግሮች ፡ ተፈራረቁበት ። ከነዚህም ፡ የጥቂቶ
 ጅን ፡ ሁኔታ ፡ እናገራለሁ ። ኑሮዋቸው ፡ በተድላና ፡ በደስታ ፤ በመታየትና ፡ በመ

ብለውለዋ፤ በመከራራትም፤ ነበር። ነገር፣ ግን፤ ፈጽመው፤ ክርኝ፤ ሰዎች፤ ነበሩ፤ ባቸውና፤ እነዚህ፤ ጥንቱን፤ ሳይፈጠሩ፤ ቀርተው፤ ቢሆን፤ ለዓለም፤ እንዴት፤ በተሻላት፤ ነበር፤ = ከአውግስጦስ፤ ቁጣር፤ ቀጥሎ፤ የነበረው፤ ጢባርዮስ፤ ነው። እርሱም፤ ራሱ፤ በራና፤ ሁለመናው፤ ጠባሳ፤ ብቻ፤ ስለነበረ፤ ለማየት፤ የሚያስፈራ፤ ሰው፤ ነበር። ይኸው፤ ደስ፤ ያላለው፤ ግፈኛ፤ ገዢ፤ ይገድሉኛል፤ ብሎ፤ ሕዝቡን፤ ይጠረጥር፤ ነበር።

፫፤ ራሳቸው፤ በደባባይ፤ ከምር፤ በክምር፤ ሆኖ፤ አለቲቆለል፤ ድረስ፤ ብዙ፤ ሕዝብ፤ ፈጀ። አንድ፤ ጊዜ፤ አንዲት፤ ሴት፤ ስለሞተው፤ ልጅዋ፤ ብታለቅስ፤ ለምን፤ አለቀስሽ፤ ብሎ፤ በሞት፤ ቅጣት፤ አስፈረደባት። በመጨረሻው፤ ሰውነቱ፤ ዛለና፤ የገዛ፤ ዘበኞቹ፤ በገዛ፤ ልብሱ፤ አፍነው፤ ገደሉት።

፬፤ ከርሱ፤ በኋላ፤ ጋሊጉላ፤ በስፍራው፤ ተተካ። ይህም፤ የሮም፤ ሕዝብ፤ ራስ፤ ፁሉ፤ ተሰብስቦ፤ አንድ፤ ራስ፤ ብቻ፤ ለማድረግ፤ ይቻል፤ ቢሆን፤ ባንድ፤ ጊዜ፤ አመታት፤ ቂርጦ፤ ለመጣል፤ እንዴት፤ በተመቸ፤ ብሎ፤ የሚመኝ፤ ሰው፤ ነበር። እርሱንም፤ የገዛ፤ ዘበኞቹ፤ ገደሉት። ከርሱ፤ በኋላ፤ እብዱ፤ ቀላውዴዎስ፤ በስፍራው፤ ተተካ። ቀላውዴዎስንም፤ ሚስቱ፤ በመርዝ፤ ገደላችው።

፭፤ ከዚያ፤ ቀጥሎ፤ ኔሮን፤ ነገሠ። በዘመኑ፤ የሚታየው፤ የሰው፤ ደም፤ መፍሰስ፤ ብቻ፤ ነበር። እርሱም፤ እናቱንና፤ ሚስቱን፤ ገደለ። ከተማዪቱ፤ ስትነድ፤ በማየት፤ ደስ፤ እንዲለው፤ ሮምን፤ ከተማዋን፤ አቃጠላት። ከተማዪቱ፤ ስትቃጠል፤ ከፍ፤ ባለ፤ ስፍራ፤ ተቀምጦ፤ እያየ፤ በገናውን፤ ይደረድር፤ ነበር፤ ይላሉ። በመጨረሻው፤ ተሻረና፤ በዱላ፤ ተደብድቦ፤ እንዲሞት፤ ስለተፈረደበት፤ ይህን፤ ሥቃይ፤ ተመቀበል፤ ይሻለኛል፤ ብሎ፤ ራሱን፤ ገደለ።

፮፤ ከርሱ፤ ቀጥለው፤ አንዱ፤ ጋልባ፤ ሁለተኛው፤ አቶ፤ የተባሉ፤ ሁለት፤ ሰዎች፤ ነገሡ። የመጀመሪያውን፤ የገዛ፤ ወታደሮቹ፤ ገደሉት። ሁለተኛውም፤ ራሱን፤ ገደለ። ቀጥሎ፤ ቬቴሊውስ፤ ተነሣ። የዚህም፤ ዐመሉ፤ ወደመዋሊያ፤ ስፍራ፤ ሄዱ፤ የሞቱትን፤ ራሳ፤ ማሸተትና፤ ማነፍነፍ፤ ነበር።

፯፤ ይህም፤ ለሮማውያን፤ ቢሰለቻቸው፤ በንገቱ፤ ገመድ፤ አገቡና፤ በኃይል፤ እየገቡት፤ ወደ፤ ከተማው፤ አደባባይ፤ አወጡት። ከዚያ፤ ትቢያ፤ ነስነሱበትና፤ በክፉ፤ አገዳደል፤ ገደሉት። ራሱንም፤ በጦር፤ ላይ፤ ሰኩት፤ ራሳውንም፤ ወደ፤ ቴቤር፤ ወንዝ፤ ገብተው፤ ጣሉት።

፰፤ አንባቢዎች፤ ሆይ፤ የነዚህን፤ ክፉዎች፤ ሰዎች፤ ታሪክ፤ ስነግራችሁ፤ በጣም፤ ድካም፤ ይሰማኛልና፤ እንደነዚህ፤ ያሉ፤ ሰዎች፤ በዓለም፤ ስለመኖራቸው፤ የነገርኋችሁን፤ ሁሉ፤ እርሱት። ወይም፤ እናስታውሰው፤ ያላችሁ፤ እንደ፤ ሆነ፤ የነዚያ፤ አራዊት፤ ሕዝብ፤ ኃይል፤ ከሰው፤ ኃይል፤ የበለጠ፤ መሆኑን፤ ማሰብ፤ ይገባችኋል። ከሁሉ፤ በላይ፤ እነዚህ፤ ግፈኞች፤ ሕዝቦቻቸውን፤ ያጠቁበት፤ ምክን

ያት ፡ እነዚያ ሰዎች ፡ ነጻ ፡ ለመውጣት ፡ የበቃ ገደል ሳያገኙ ፡ በመቅረታቸው ፡ መሆኑን ፡ ግሰብ ፡ ይገባችኋል ።

ጥያቄ ።

፩ ፡ የሮምን ፡ መንግሥት ፡ ከምን ፡ ታወዳድረዋለህ ፡ ?

፪ ፡ ከአውግስጦስ ፡ በኋላ ስንት ፡ ነገሥታት ፡ ነገሡ ፡ ? እነዚህ ፡ እንዴት ያሉ ፡ ኑረዋል ፡ ?

፫—፩ ፡ ስለ ፡ ጢባርዮስ ፡ የሆነውን ፡ ተናገር ። ጋሊጉላ ፡ ያደረገውን ፡ ተናገር ።

፯ ፡ ኔሮን ፡ ምን ፡ አደረገ ፡ ? ጋልባና ፡ አቶ ፡ ምን ፡ ተደረጉ ፡ ? ቬቴሊውስ ፡ ምን ፡ አደረገ ፡ ?

፲ ፡ በእነዚህ ፡ መንግሥት ፡ ጊዜ ፡ ትዝ ፡ የሚልህና ፡ የምታስታውሰው ፡ ምንድነው ፡ ?

ምዕራፍ ፡ ፻፮ ፡ ኤውሮጳ ።

የሮም ፡ ምዕራብ ፡ መንግሥት ፡ ስለ ፡ መውደቁ ።

፩ ፡ ደግሞ ፡ ከሮም ፡ ቂሣሮች ፡ መካከል ፡ ጥቂቶች ፡ ደጋግ ሰዎች ፡ አሉ ። እነዚህም ፡ ቤስጳስያን ፣ ጥጦስ ፣ አንቶኒውስ ፣ ማርቆስ ፣ አውሬሊዮስ ፣ አለክሳንድር ፣ ሴቬሩስ ፣ አውሬሊያን ፣ ዲዮቅልጥያኖስ ፣ ናቸው ። ከፋ ፡ ዕድል ፡ ሆኖባቸው ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ እነዚህ ፡ ደጎች ፡ ሰዎች ፡ ቂሣሮች ፡ በልሆኑ ፡ ይሻላቸው ፡ ነበር ።

፪ ፡ መጀመሪያ ፡ ክርስትናን ፡ የተቀበለ ፡ ቂሣር ፡ ታላቁ ፡ ቄስጦንጢኖስ ፡ ነው ። ፫፻፮ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ መንግሥቱን ፡ ጀመረ ። በርሱ ፡ ጊዜ ፡ መንግሥት ፡ ከሮም ፡ ወደ ፡ ቊስጥንጥንያ ፡ አለፈ ።

፫ ፡ የክርስቶስ ፡ ሃይማኖት ፡ በሐዋርያት ፡ ስብከት ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ አውራጃዎችና ፡ በሮም ፡ ተተከለ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ መጀመሪያ ፡ ሃይማኖትን ፡ የተቀበሉ ፡ ምእመናን ፡ በብርቱኒ ፡ ተሰደዱ ። እንዲሁም ፡ እኩሌቶቹ ፡ ግርፋትን ፡ ተቀበሉ ። አያሎችም ፡ ወደ ፡ እስር ፡ ቤት ፡ ገቡ ። ብዙ ፡ ሺሕ ፡ የሚሆኑ ፡ ተገደሉ ።

፬ ፡ ከዚህ ፡ ሁሉ ፡ ጋር ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ምእመናን ፡ እየበዙና ፡ እየበረከቱ ፡ ይሄዱ ፡ ጀመር ። ወዲያው ፡ ቂሣር ፡ ቄስጦንጢኖስ ፡ ከአንግሊህ ፡ ወዲህ ፡ ክርስቲያኖችን ፡ ግሳደድ ፡ እንዳይደረግ ፡ ሲል ፡ አዘዘ ፤ እርሱ ፡ ራሱ ፡ ክርስትናን ፡ ተቀብሎ ፡ አመነ ። ይህም ፡ የሆነው ፡ በ፫፻፲፩ ፡ ዓመት ፡ ነው ።

፭ ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ቄስጦንጢኖስ ፡ በሰልፍ ፡ ፊት ፡ ሆኖ ፡ በፈረስ ፡ ሲጋልብ ፡ ሳለ ፡ ወደ ፡ ሰማይ ፡ ቀና ፡ ብሎ ፡ ቢመለከት ፡ « በዚህ ፡ ምልክት ፡ ድል ፡ አድርግ ፡ » የሚል ፡ ቃል ፡ የተጻፈበት ፡ መስቀል ፡ አየ ። ይህ ፡ ራእይ ፡ ቂሣሩን ፡ ወደ ፡ እው

ነተኛው ፡ የክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ ያበበለው ፡ ይመስላል ። የመንግሥትም ፡ ሃይማኖት ፡ እንዲሆን ፡ ሙሉ ፡ ፈቃዱ ፡ ሆነ ።

፩ ፤ ከዚህ ፡ ዘመን ፡ ጀምሮ ፡ ክርስትና ፡ እስከ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እየገነነ ፡ ሄደና ፡ በሮም ፡ መንግሥት ፡ ተዘርግቶ ፡ የነበረ ፡ የግሪክና ፡ የሮም ፡ ክንቱ ፡ ሐሰተኛ ፡ ትምህርት ፡ ለቆ ፡ ጠፋ ፡ እንጂ ፡ በክርስትና ፡ ፊት ፡ አልቆመም ። አያሉች ፡ ቤተ ጣዖታትን ፡ ለአብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ አደረጉዋቸው ። በጁፒትር ፡ ምስልና ፡ በጣዖት ፡ ፊት ፡ መስገድ ፡ የለመዱ ፡ ሕዝብም ፡ በክርስቶስ ፡ መስቀል ፡ እግር ፡ ሥር ፡ ተንጸርክከው ፡ በትሕትና ፡ ሰገዱ ።

፪ ፤ በ፫፻፳፬ ፡ ዓመት ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ የሮም ፡ መንግሥት ፡ የምሥራቅና ፡ የምዕራብ ፡ መንግሥት ፡ ተብሎ ፡ ከሁለት ፡ ተከፈለ ። የምሥራቅ ፡ መንግሥት ፡ ለተባለው ፡ ዋናው ፡ ከተማ ፡ ቍስጥንጥንያ ፡ ነበር ። ቀድሞ ፡ ግን ፡ ቢዘንቲውም ፡ ይባል ፡ ነበር ። የዚህም ፡ ታሪክ ፡ ባጭሩ ፡ በቱርክ ፡ ታሪክ ፡ ይተረካል ።

፫ ፤ የምዕራብም ፡ መንግሥት ፡ ዋናው ፡ ከተማ ፡ ሮም ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ከተማ ፡ የቀድሞ ፡ ጠላቶቹን ፡ ተከላክሎ ፡ ራሱን ፡ ለማዳን ፡ የሚበቃ ፡ አቅም ፡ ስለ አላገኘ ፡ ከኤውሮጳ ፡ ሰሜን ፡ የመጡ ፡ አራዊት ፡ ሕዝብ ፡ ሁንሶች ፡ ጎቶችና ፡ ቫንዳሎች ፡ ዘረፉትና ፡ አገሩንም ፡ በረባሩት ።

፬ ፤ ስለነዚህ ፡ አራዊትና ፡ ባለጌዎች ፡ የሆኑ ፡ ሕዝብ ፡ በተለይ ፡ በኋላ ፡ እነግራችኋለሁ ። ሳይታረስ ፡ እዳሪ ፡ ሆኖ ፡ የኖረው ፡ መሬታቸውን ፡ ከማረስ ፡ ይልቅ ፡ የጣሊያኖችን ፡ ባላገሮች ፡ ሀብት ፡ ለማግኘት ፡ መዝረፋቸው ፡ ላሁኑ ፡ ጉበዞች ፡ ናቸው ፡ ለማለት ፡ በቂ ፡ ነው ።

፭ ፤ ከነዚህ ፡ ከሰሜን ፡ ዘራሮች ፡ ወገን ፡ አንዱ ፡ ተናዳጅ ፡ የነበረ ፡ ጉበዝ ፡ አላሪክ ፡ የጎቶች ፡ ንጉሥ ፡ ነው ። እርሱም ፡ ብዙ ፡ ጦር ፡ ይዞ ፡ ሮምን ፡ ለመውጋት ፡ የመጣ ፡ ነው ። ከተማዬቱን ፡ ሮምን ፡ አጠፋታለሁ ፡ እያለ ፡ አስፈራራ ። ባላገሮቹ ፡ ግን ፡ አሳባቸው ፡ ከጥንታውያን ፡ ሮማውያን ፡ የተለየ ፡ በመሆኑ ፡ ይዘርፈናል ፡ ብለው ፡ ፈርተው ፡ ስለ ተንበደበዱ ፡ ብዙ ፡ ገንዘብ ፡ አዋጥተን ፡ በፈቃዳችን ፡ እንሰጥሃለን ፡ ብለው ፡ ተስፋ ፡ ሰጡት ። የሰጡትንም ፡ ተስፋ ፡ ሳይፈጽሙት ፡ ስለ ቀሩ ፡ አላሪክ ፡ ከተማዬቱን ፡ አፍኖ ፡ ይዞ ፡ በረባሩት ።

፮ ፤ ስድስት ፡ ቀን ፡ ሙሉ ፡ በሮም ፡ ከተማ ፡ ዘረፋና ፡ መጋደል ፡ ሆኖ ፡ ስለ ሰነበተ ፡ ብዙ ፡ ሺ ፡ ባላገሮች ፡ ታርደው ፡ ቀሩ ። ከከተማውም ፡ ሰፋ ፡ ያለው ፡ ከፍል ፡ አመድ ፡ ሆኖ ፡ ቀረ ። ይኸም ፡ የሆነው ፡ ባ፬፻፲ ፡ ዓመት ፡ ነው ።

፯ ፤ ከጥቂት ፡ ጊዜ ፡ በኋላ ፡ አላሪክ ፡ ተመልሶ ፡ ሄደ ። ነገር ፡ ግን ፡ ፬፻፵፭ ፡ ሲሆን ፡ አላሪክ ፡ ያደረገውን ፡ ምሳሌ ፡ አደረገና ፡ አቲላ ፡ የተባለ ፡ የሁንሶች ፡ መሪ ፡ ሆኖ ፡ ያስፈራራ ፡ ጀመር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ አሳቡን ፡ ሳይፈጽሙው ፡ በመካከሉ ፡ ስለ ሞተ ፡ ሮምም ፡ ለጊዜው ፡ በደኅና ፡ ተቀመጠ ።

- ፲፫ ፡ ባ፩፻፸፮ ፡ ዓመት ፡ መላው ፡ የምዕራብ ፡ መንግሥት ፡ ሮም ፡ ራስዋሳትቀር ፡ ሄሩሊ ፡ ለተባሉ ለሌሎች ፡ ለሰሜን መንግሥቶች ፡ (ነገዶች) ዋና ፡ ሆኖ ለመጣ ፡ አዶሴር ፡ ለተባለ ፡ ፈጽመው ፡ ተገዙና ፡ በዚህ ፡ አገዛዝ ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ቄዩ ።
- ፲፬ ፡ ባ፩፻፴፯ ፡ ዓመት ፡ እነዚህን ፡ አራዊት ፡ ሕዝብ ፡ ከሮም ፡ ውስጥ ፡ እየነዱ ፡ አስወጡዋቸው ። ከምሥራቅ ፡ መንግሥት ፡ ወገን ፡ የነበረ ፡ ቢሊሳሪውስ ፡ የተባለ ፡ የታወቀ ፡ ኮማንደር ፡ ድል ፡ አድርጓቸው ፡ ነበር ። ከዚህ ፡ ወዲህ ፡ የምሥራቅና ፡ የምዕራብ ፡ መንግሥት ፡ እንደገና ፡ አንድነታቸውን ፡ አፀኑ ። ነገርግን ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ ጊዜ ፡ ጀምራ ፡ ኢጣሊያ ፡ እንደሮም ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ እጅ ፡ እያዛወረች ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ለምዕራብ ፡ መንግሥት ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ደግሞ ፡ ለግሪክ ፡ ንጉሥ ፡ ትገዛ ፡ ጀመር ።

ጥያቄ ።

- ፩ ፡ እንዴት ፡ ያሉ ፡ ደጋጎች ፡ ቁጣሮች ፡ ነበሩ ።
- ፪ ፡ ቄስጦንጢኖስ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ሰው ፡ ኖሯል ፡ ? የነገሠው ፡ ምን ፡ ጊዜ ፡ ነው ፡ ? ቄስጦንጢኖስ ፡ የመሠረተው ፡ የመንግሥቱ ፡ ዋናው ፡ ከተማ ፡ ወዴት ፡ ነው ፡ ? ቀስጥንጥንያ ፡ የቀድሞ ፡ ስሙ ፡ ማን ፡ ይባላል ፡ ?
- ፫ ፡ የኢየሱስ ክርስቶስ ፡ ሃይማኖት ፡ ምንድነው ፡ ? የፊተኞች ፡ ክርስቲያኖች ፡ እንዴት ፡ ሆኑ ፡ ? በምን ፡ ምክንያት ፡ ተሰደዱ ፡ ?
- ፬ ፡ ቄስጦንጢኖስ ፡ ምን ፡ አደረገ ፡ ?
- ፭ ፡ ለቄስጦንጢኖስ ፡ ምን ፡ ተገለጸለት ፡ ይባላል ፡ ?
- ፮ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ክርስትና ፡ እንደምን ፡ ሆነ ፡ ? የግሪክና ፡ የሮም አሕዛብ ፡ ሐሰተኛ ፡ ሃይማኖት ፡ እንዴት ፡ ሆነ ፡ ? ቤተ ፡ ጣዖታቸውና ፡ ሕዝባቸው ፡ እንዴት ፡ ሆኑ ፡ ?
- ፯ ፡ በ፫፻፳፱ ፡ ከክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በፊት ፡ ምን ፡ ተደረገ ፡ ? የሮም ፡ የምሥራቅ ፡ መንግሥት ፡ ዋና ፡ ከተማ ፡ ማን ፡ ይባላል ፡ ?
- ፰ ፡ የምዕራብ ፡ መንግሥት ፡ ዋናው ፡ ከተማ ፡ ማን ፡ ይባላል ፡ ? አገሩ ፡ እስኪጠፋ ፡ ድረስ ፡ እንደምን ፡ ተዘረፈና ፡ ተበረበረ ፡ ?
- ፱ ፡ የሰሜን ፡ አራዊት ፡ የተባሉት ፡ ሕዝብ ፡ ምን ፡ አደረጉ ፡ ?
- ፲ ፡ አላሪክ ፡ ምን ፡ አደረገ ፡ ?
- ፲፩-፲፪ ፡ ባ፩፻፲ ፡ ምን ፡ ተደረገ ፡ ? ባ፩፻፵፮ ፡ ዓመት ፡ ምን ፡ ሆነ ፡ ?
- ፲፫ ፡ አዶሴር ፡ ምን ፡ አደረገ ፡ ?
- ፲፮ ፡ ባ፩፻፴፯ ፡ ዓመት ፡ ምን ፡ ተደረገ ፡ ? ቢሊሳሪውስ ፡ የተባለ ፡ ማነው ፡ ? ምን ፡ አደረገ ፡ ?
- የምሥራቅና ፡ የምዕራብ ፡ መንግሥታት ፡ እንደምን ፡ ሆኑ ፡ ?
- ኢጣሊያ ፡ እንደምን ፡ ሆነ ፡ ? ሮም ፡ ምን ፡ ሆነ ፡ ?

ምዕራፍ ፡ ፻፯ ፡ ኤውሮጳ ።

፫ ም ፡ ወደ ፡ መውደቅ ፡ እንደ ፡ እዘነበል ።

፩ ፤ በዐሥረኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ የጀርመን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ጣሊያንን ፡ የግዛቱ ፡ ክፍል ፡ ነው ፡ ብሎ ፡ እጁን ፡ ጫነበት ። አያሎች ፡ ከተሞች ፡ ግን ፡ አልተቀበሉትም ፤ ንጉሡም ፡ አቶ ፡ ይህን ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ ወደ ፡ ሮማ ፡ ወረደና ፡ ጣሊያንን ፡ ወረራት።

፪ ፤ ቤተ ፡ መንግሥቱን ፡ እጅ ፡ አደረገና ፡ ታላቅ ፡ ግብር ፡ አዘጋጀ ። የሮም ፡ ክፍራን ፡ ሁሉ ፡ ወደዚሁ ፡ ግብር ፡ ተጠርተው ፡ ነበሩ ። ንጉሡ ፡ ነገሥቱ ፡ በገበታው ፡ ራሱ ፡ በከበረ ፡ ዙፋኑ ፡ ተቀምጦ ፡ ነበር ። የተጠሩትም ፡ መልካም ፡ ምግብ ፡ ለመመገብ ፡ ተስፋ ፡ ስለ ፡ አደረጉ ፡ በየስፍራቸው ፡ ተቀመጡ ።

፫ ፤ ገና ፡ አንዲት ፡ ጉርሻ ፡ ወደ ፡ አፋቸው ፡ ሳያደርጉ ፡ አቶ ፡ ምልክት ፡ ስለ ፡ አላየ ። ያን ፡ ጊዜውን ፡ መሣሪያ ፡ የታጠቁ ፡ ጀግኖች ፡ አዳራሹን ፡ መሉት ። የዚያን ፡ ጊዜ ፡ ንጉሡ ፡ ነገሥቱ ፡ ለተቀመጡት ፡ ሰዎች ፡ ምንም ፡ ነገር ፡ ቢደረግ ፡ የተንቀሳቀሱ ወይም ፡ ንግግር ፡ የተነፈሱ ፡ መሞቱን ፡ ይወቅ ፡ ሁልሀም ፡ ሳትንቀሳቀስ ፡ ዐርፈህ ፡ ተቀመጥ ፡ ብሎ ፡ አዘዘ ። ተቀማጮቹም ፡ ፍርሀት ፡ ያዛቸውና ፡ ተንቀጠቀጡ ። አንድ ፡ አንዱም ፡ ከግብሩ ፡ ላይ ፡ እየተነሣ ፡ ለመፈትለክ ፡ ዐሰበ ።

፬ ፤ ከንጉሡ ፡ መኳንንቶች ፡ አንዱ ፡ ቲብደግ ፡ አለ ፡ ፍቃድ ፡ በታላቅ ፡ ቃል ፡ አድርጎ ፡ የንጉሡ ፡ ነገሥቱ ፡ ተቃዋሞች ፡ የሆኑትን ፡ እያንዳንዱን ፡ ሰማቸውን ፡ ተናገረ ። እነዚህም ፡ የሚያሳዝኑ ፡ ሰዎች ፡ ለግብሩ ፡ ተጠርተው ፡ ነበሩና ፤ እዚያው ፡ ተቀምጠው ፡ ነበሩ ። ንጉሡ ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ እነዚህ ፡ እያንዳንዱ ፡ ከተቀመጡበት ፡ እየተገቡት ፡ እዚያው ፡ አዳራሹ ፡ ወለል ፡ ላይ ፡ እንዲታረዱ ፡ አዘዘ ። የታዘዙት ፡ ሰዎችም ፡ ሰይፋቸውን ፡ ታጥቀው ፡ ተሰናድተው ፡ ነበርና ፡ በየተራ ፡ አንገታቸውን ፡ ካሳጡዋቸው ፡ በኋላ ፡ አዳራሹ ፡ የሰው ፡ ራስ ፡ መንከባለያ ፡ ሆነ ። ላንዳቸው ፡ እንኳ ፡ ምሕረት ፡ አልተደረገላቸውም ።

፭ ፤ ይህም ፡ የሚያስፈራ ፡ ማየት ፡ ከተጨረሰ ፡ በኋላ ፡ ንጉሡ ፡ ወደ ፡ ግብሩ ፡ ፊቱን ፡ መልሶ ፡ የቀሩትን ፡ እንግዶች ፡ በደስታ ፡ እንዲጋበዙ ፡ መልካም ፡ ፊት ፡ አሳያቸው ። በደም ፡ የተበከለውን ፡ ያዳራሹን ፡ ወለልና ፡ የሰው ፡ ራሱ ፡ ሲመለከቱ ፡ ምናልባት ፡ ራብና ፡ ጥማቸው ፡ ሳይቁረጥ ፡ አይቀርም ። ይህን ፡ እጅግ ፡ የሚያስፈራ ፡ ታሪክ ፡ ልነግራችሁ ፡ የፈለግሁት ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ የነበሩ ፡ ሰዎች ፡ እንደት ፡ ያሉ ፡ አራዊት ፡ እንደ ፡ ነበሩ ፡ እንድታውቁ ፡ ብዬ ፡ ነው ።

፮ ፤ ጥቂት ፡ ዘመን ፡ ካለፈ ፡ በኋላ ፡ ጣሊያን ፡ በብዙ ፡ ግዛትና ፡ ክፍል ፡ ተከፋፈለ ። ከነዚህም ፡ ዋናዎቹ ፡ ናፕልስ ፤ ቱስካኒ ፤ ፓርማ ፤ ሎምባርዲ ፤ ጀናዋ ፤ ቬኒስ ፤ ሮም ፤ ጭምር ፤ ከሌሎች ፡ አውራጃዎች ፡ ጋር ፡ ለሮም ፡ ጳጳስ ፡ ተሰጡ ። ስለነዚህም ፡ አጭር ፡ አሳብ ፡ እነግራችኋለሁ ፤ ግን ፡ የሮምን ፡ ታሪክ ፡ ከመናገሩ ፡ በፊት ፡ አስቀድሜ ፡ የጥንት ፡ ሮማውያንን ፡ ጠባይና ፡ ልማድ ፡ ልነገራችሁ ።

፮ ፤ ስለሆነ ፣ ሮም በአውግስቲኖስ ፣ ጊዜ ፣ እንደ ፣ ነበረው ፣ ሳይሆን ፣ ፈጽሞ ፣ እንደተለዋወጠ ፣ ላመልክታችሁ ፣ ትዕቢተኛዋ ፣ የሮም ፣ ከተማ ፣ ራስዋም ፣ ሳትቀር ፣ የቀድሞ ፣ ከብሩዋን ፣ አጣች ፣ እንጂ ፣ እንክትክት ፣ ብለው ፣ የተለያዩው ፣ የቂሣሩ ፣ መንግሥት ፣ ብቻ ፣ አይደለም ።

፭ ፤ ቀጥረው ፣ ብዙ ፣ የነበሩት ፣ ሕዝቡዋ ፣ «ተንደሉ» እጅግ ፣ አድርገው ፣ ያምሩ ፣ የነበሩ ፣ ሕንፃዎችዋ ፣ እየተናዱ ፣ ፍርስርስ ፣ ብለው ፣ ቀርተዋል ። ሕዝቡዋም ፣ ከሌሎች ፣ አራዊት ፣ ሕዝብ ፣ ጋር ፣ ተደባልቀውና ፣ ተቀላቅለው ፣ ስለቁዩ ፣ የራሳቸውን ፣ የጥንት ፣ የለዘበ ፣ አካሄድና ፣ ጠባይ ፣ አምዘግዝገው ፣ ጥለው ፣ የሚያስጠይፈውንና ፣ የተጠላውን ፣ የአውሬን ፣ ሕዝብ ፣ ጠባይ ፣ ታቅፈዋል ።

፬ ፤ የሮሞችና የሙላው ጣልያኖች ፣ ቋንቋቸው ፣ ሳይቀር ፣ ጥቂት ፣ በጥቂት እያለ ተለዋውጠዋል ። ሕዝቡ ፣ ቀድሞ የሚናገሩት ፣ በላቲን ፣ ቋንቋ ፣ ነበር ። ዳሩ ግን ፣ ይኸውም ፣ በሆን ፣ አገራቸውን ፣ ከወረሩዋቸው ፣ ከሰሜን ፣ አሕዛብ ቋንቋ ጋር ፣ ተቀላቅለውአል ። እንዲሁ ፣ ያሁኑ ጣልያን ፣ ጥቂት ፣ በጥቂት እያለ የራሱን ቋንቋ ፣ አብጅቶአል ። የሚያስገርመው ፣ የጣልያንና የሮም መለዋወጥ ይህን ፣ ያህል ነገር ።

ጥያቄ ።

፩ ፤ የጀርመን ፣ ቂሣር ፣ ምን ፣ አደረገ ፣ ?

፪—፫—፬—፭ ፤ በዳራሽ ፣ የተደረገውን ፣ ግብር ፣ ተናገር ።

፮ ፤ ኢጣሊያ ፣ እንደምን ፣ ተከፋፈለ ፣ ?

፯ ፤ የሮም ፣ መለዋወጥ ፣ እንደምን ፣ ሆነ ፣ ?

፰ ፤ ሕዝቡና ፣ ሕንፃው ፣ እንዴት ፣ ሆኑ ፣ ?

፱ ፤ ቋንቋቸውና ፣ ከተማው ፣ የሮም ፣ እንዴት ፣ ሆነ ፣ ?

ምዕራፍ ፻፳ ፣ ኤውሮፓ ።

በለ ፣ ጥንታዊ ፣ ሮም ፣ ጠባይና ፣ ልማድ ።

፩ ፤ አሁን ፣ ታሪካቸውን ፣ ያነበባችሁት ፣ የታላቁ ፣ ሕዝብ ፣ ጠባይና ፣ ልማድ ፣ እንዴት እንደሆነ ፣ ለማስተዋል ፣ እንደትችሉ ፣ አሳብ ፣ እስጣችኋለሁ ። የቤታቸው ፣ ዐመልና ፣ የሕዝባቸው ፣ አጠባበቅ ፣ የጉባኤያቸው ፣ ሁኔታና ፣ የእርሻቸው ፣ አኳኋን ፣ እንዴት ፣ ሆኖ እንደሚታይ ፣ አለባባሳቸውና ፣ የጋብቻቸው ፣ ደንብ ፣ የመቃብራቸው ፣ ሥርዓትና ፣ የጦር ፣ ደንባቸው ፣ የከተማቸውም ፣ አሠራር ፣ ይህ ፣ ሁሉ ፣ እንዴት ፣ እንደ ፣ ሆነ ፣ እነግራችኋለሁ ።

፪ ፤ እንደምታወቁት ፣ የሮም ፣ ሕዝብ ፣ ፓትሪሲያንስ [፲] ፣ ፔሌጢያንስ ፣ ተብለው ፣ በሁለት ፣ ክፍል ፣ የተከፈሉ ፣ ናቸው ። በዚያን ፣ ጊዜ ፣ በመንግሥት ፣ የነበረው ፣ ታላቁ ፣ ችግር ፣ እነዚህ ፣ ሁለት ፣ ወገኖች ፣ እርስ በርሳቸው ፣ በሥልጣን ፣ እኔ እኔ ፣ ልጥ እኔ ፣ እበልጥ እያሉ ፣ መፈክከራቸው ፣ ነበር ። ደግሞ ፣ ኤክዋይትስ ፣ ወይም ፣

ናይትስ፡ የተባሉ፡ ሌላ፡ ሦስተኛ፡ ክፍል፡ በኋላ፡ ተጨመሩ። ደግሞ፡ ድል፡ ሆነው፡ የተማረኩትን ባሮች፡ የማድረግልማድ፡ ያላቸው፡ አራተኛ፡ ክፍል፡ ተጨመሩ።

፫ ፤ ይኸው፡ እንደምታዩት፡ የሮም፡ መንግሥት፡ ብዙ፡ የመለዋወጥ፡ ልማድ፡ አለው። አንድ፡ ጊዜ፡ በንጉሥ፡ ይገዛል። በሌላ፡ ጊዜ፡ ደግሞ፡ በማካሮችና፡ በዲክታቶሮች፤ ወይም፡ በቂሣሮች፡ ይገዛል። የቀሩት፡ የመንግሥቱ፡ ሹማምቶች፡ ብዙ፡ ናቸው። የነዚህም፡ ማዕርጋቸውና፡ ደረጃቸው፤ ሥልጣናቸውም፡ ጉልቂ፡ መሳፍርት፡ የለውም። ልዩ፡ ልዩ፡ ማዕርግም፡ አላቸው።

፬ ፤ በሮማውያን፡ መኻከል፡ የሃይማኖት፡ አገልጋዮች፡ ለመሾም፤ እጅግ፡ የደግነትና፡ የአምልኮት፡ መልክ፡ ከሚያሳዩ፡ ከመንግሥቱ፡ ከቡራን፡ ውስጥ፡ ይመርጣሉ፡ እንጂ፡ ከባላገሮቹ፡ ወገን፡ የተወሰነ፡ ነገር፡ የለም። እነዚህም፡ ለጣዖታትና፡ ለሌላ፡ አምልኮት፤ የአራዊትን፡ መሥዋዕት፡ ለማቅረብ፡ አገልጋዮች፡ ናቸው። የጠንቋዮች፡ ትምህርት፡ ቤት፡ ስለ፡ ቆመ፡ አምልኮ፡ ባዕድ፡ የተለመደ፡ ሆነ። የዚህንም፡ ትምህርት፡ የተማረ፡ ሥራው፡ ሕልም፡ መፍታት፡ ከእግዚአብሔር፡ ዘንድ፡ እንዲህና፡ እንዲህ፡ ሊደረግ፡ ተመድቦአል፡ ማለት፤ ወደፊት፡ የሚደረገውንና፡ የሚሆነውን፡ አስቀድሞ፡ መናገር፡ ነው።

፭ ፤ የሰማይን፡ ሁኔታ፡ የወፎችን፡ መብረር፤ የአራዊትን፡ አንጀት፡ ተመልክተው፡ ወደፊት፡ የሚሆነውን፡ ነገር፡ ይናገራሉ። አንድ፡ አንድ፡ ባልቴቶች፡ በየመንደራችን፡ እንደሚያደርጉት፡ ቡና፡ የተጠጣበትን፡ ስኒ፡ ውስጡን፡ ተመልክተው፡ ዕድልህ፡ እንዲህና፡ እንዲህ፡ ነው፡ ብለው፡ ከሚናገሩት፡ አብልጠው፡ ሊናገሩ፡ አይችሉም።

፮ ፤ የዛሬ፡ ዘመን፡ ሰዎች፡ ምንም፡ ደካሞችና፡ ደንቆሮች፡ እንኳ፡ ቢሆኑ፡ እንዲህ፡ በመሰለው፡ ነገር፡ እምነት፡ የላቸውም። ከዛሬ፡ ዘመን፡ ባላገሮች፡ እንኳ፡ ብናበላልጣቸው፡ የሮማውያን፡ ዕውቀት፡ የቱን፡ ያህል፡ እንደ፡ ነበረ፡ ልንገምተው፡ እንችላለን።

፯ ፤ ጦርነት፤ ወይም፡ እርቅ፡ ስለማድረግ፡ የሮም፡ ጠንቋዮች፡ የእግዚአብሔርን፡ ፈቃድ፡ ይገልጻሉ፡ እየተባለ፡ ማንም፡ ቢሆን፡ ሥልጣናቸውን፡ እከራከራለሁ፡ ብሎ፡ የሚደፍር፡ የለም። አስቀድሞ፡ ከነሱ፡ ጋር፡ ምክር፡ ሳይደረግ፡ ታላቅ፡ ሥራ፡ አይወጠንም። በማንኛውም፡ ረገድ፡ ቢሆን፡ እነሱ፡ የመከራትን፡ በታላቅ፡ ጥንቃቄ፡ እንዲጠበቅ፡ አማካሮች፡ በዐዋጅ፡ ይገልጡታል።

፰ ፤ የጠንቋዮች፡ መሥሪያ፡ ቤት፡ በጣም፡ የተከበረና፡ ዋና፡ ነገር፡ ነው። በኋላም፡ አያሉች፡ ዋና፡ ዋና፡ የሆኑ፡ የሮም፡ አማካሮች፡ እንዲሁ፡ አሰቡ። ከማንበራቸው፡ የነበረ፡ ከቶ፡ የተባለ፡ መርማሪና፡ ፔሴሮ፡ በዚህ፡ በሠሩት፡ የስንፍና፡ ሥራና፡ ለዚሁ፡ ተብሎ፡ በሚከሠረው፡ ከሣራ፡ ያዝኑ፡ ነበር። አንዱ፡ ጠንቋይ፡ ሌላውን፡ ሲመለከት፡ አለመሣቁን፡ እየተመለከተ፡ ለከቶ፡ ይገርመው፡ ነበር።

፳ ያ ቂ ።

፪ ፤ የርም ፡ ተወላጆቹ ፡ እስከ ፡ አራት ፡ ክፍል ፡ ለመከፋፈል ፡ የደረሱት ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

፫ ፤ መንግሥታቸው ፡ እንደምን ፡ ሆነ ፡ ? የመንግሥት ፡ አለቆች ፡ እንደምን ፡ ተደረጉ ፡ ?

፬ ፤ የሃይማኖት ፡ መሪ ፡ የተባለው ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ? አምልኮ ፡ ባዕድ ፡ እንደምን ፡ ያደርጋሉ ፡ ?

ጠንቋዮች ፡ እንደምን ፡ ያደርጋሉ ፡ ?

፭ ፤ ስለ ፡ አምልኮ ፡ ባዕድ ፡ ምን ፡ ይባላል ፡ ?

፮-፳ ፤ ጠንቋይ ፡ ምን ፡ ይላል ፡ ? የጠንቋይ ፡ ቢሮ ፡ አለ፡ወይ ፡ ? ከቶና፣ቼሴሮ ፡ ምንድናቸው ፡ ?

ምዕራፍ ፡ ፻፱ ፡ ኤውሮጳ ።

በለ ፡ ሃይማኖትና ፡ አምልኮት ፡ በለ ፡ ቤተ ፡ ጣዖትና ፡ በለ ፡ ጋብቻም ።

፩ ፤ ሮማውያን የጁፒተርንና ፡ የብዙ ፡ ሌሎች ፡ አማልክትን ፡ ማምለክ ፡ ጨምረው ፡ ተግራክ ፡ የተበደሩት ፡ ነው ። የሰው ፡ ልብ ፡ ክፋትና ፡ በጎነት ፤ የአእምሮና ፡ የአካል ፡ ኃይል ፡ ሁሉ ፡ በዐይን ፡ የሚታየውም ፡ የማይታየውም ፡ ዓለም ፤ ሁሉም ፡ በየራሱ ፡ አምላክ ፡ አለው ፡ ብለው ፡ ተራራውንና ፡ ፈሳሹን ፤ ተንቀሳቃሹንና ፡ መናፍቅን ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ ጉበዙንና ፡ ጠቢቡን ፡ ሁሉ ፡ ወደ ፡ አምላክነት ፡ ደረጃ ፡ ለማድረስ ከፍ ፡ አድርገው ፡ ያስቡት ፡ ነበሩ ። በሮም ፡ ከአይሁድና ፡ ተክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡ በቀር ፡ ሌሎች ፡ ሃይማኖቶች ፡ ሁሉ ፡ ነጻነት ፡ አላቸው ።

፪ ፤ እነዚህ ፡ ሁለት ፡ ሃይማኖቶች ፡ ግን ፡ ድንቅርናንና ከንቱ ፡ አምልክትን ፡ ድል ፡ አድርገው ፡ እውነተኛውንና ፡ ቀናውን ፡ ሃይማኖት ፡ ሰብከው ፡ እስኪገቡ ፡ ድረስ ፡ ይሳደዱ ፡ ነበር ። ክርስትናም ፡ የተለያዩትን ፡ የሃይማኖቶች ፡ ግጭት ፡ ሁሉ ፡ ወዲያው ፡ አሸንፎ ፡ ድል ፡ አደረገና ፡ በ፫፻፲፩ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ የመንግሥት ፡ ሃይማኖት ፡ ለመሆን ፡ በቃ ።

፫ ፤ ሮማውያን ፡ የሚያመልኩዋቸው ፡ አማልክት ፡ ብዛት ፤ ብዙ ፡ ቤተ መቅደሶችን ፡ ለማቆም ፡ ምክንያት ፡ ሆነ ። ከነዚያም ፡ ብዙቹ ፡ ግሩም ፡ ሆነው ፡ ተሠርተው ፤ አጊጠው ፡ ነበሩ ። ለመሥዋዕት ፡ የሚቀርበው ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ ሞልቶ ፡ ነበር ። ከህናቱም ፡ ቤተ መቅደሱን ፡ እያገለገሉ ፡ በጎችንና ፡ ወይፈኖችን ፡ በሮችንና ፡ ሌሎችንም ፡ እንስሶች ፡ ለመሥዋዕት ፡ ያቀርቡ ፡ ነበሩ ።

፬ ፤ ለትንንሹቹ ፡ አማልክት ፡ የተሠሩት ፡ መቅደሶች ፡ እንዲያው ፡ ቤተ መቅደስ ፡ መስለው ፡ እንዲታዩ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ እጅግ ፡ የሚታይ ፡ ጌጥ ፡ የላቸውም ። ሀብታሞቹና ፡ ባለጠጎቹ ፡ ቤተ ፡ ሰቦች ፡ ጣዖቶቻቸውን ፡ በዚያ ፡ አኑረው ፡ የሚ

ሰግዱበት ፡ የራሳቸው ፡ ትንሽ ፡ (የሥዕል ፡ ቤት ፡) ቤተ መቅደስ ፡ አላቸው ።
የጥንት ፡ ሮማውያን ፡ ለልዩ ፡ ልዩ ፡ አማልክት ፡ ብለው የሠሩዋቸው ፡ እራት
መቶ ፡ ካያ ፡ ቤተ መቅደሶች ፡ ነበሩዋቸው ፡ ይባላል ።

፩ ፡ በሮማውያን ፡ ሕግ ፡ ጋብቻ ፡ እጅግ ፡ የተመሰገነ ፡ ነው ። ሳይጋቡ ፡ ቢብቻ
ነት ፡ የሚቀመጡ ፡ ሰዎች ፡ ታላቅ ፡ ቅጣት ፡ ይደርስባቸዋል ። አንድ ፡ ዘመን ፡
ለዚህ ፡ መርማሪ ፡ ተደረገና ፡ ጎረምሶችን ፡ ሁሉ ፡ እስከዚህ ፡ ቀን ድረስ ፡ ሚስት
እንድታገቡ ፡ እያለ ፡ አስገደዳቸው ፡ አውግስጦስም ፡ ሚስት ፡ በሌላቸው ፡ ሰዎች ፡
ላይ ፡ ቅጣት ፡ አበርቶባቸው ፡ ነበር ። እየተዋለዱ ፡ ትውልዳቸውን ፡ ላበዙ ፡ ወላ
ጆች ፡ ስጦታ ፡ ገንዘብ ፡ ይሰጣቸው ፡ ነበር ።

፪ ፡ ሁለቱ ፡ የሚጋቡት ፡ ከሠርጉ ፡ በፊት ፡ ይተጫጫሉ ። ይኸውም ፡ በካህናቱና ፡
በጠንቋዮቹ ፡ ርዳታ ፡ ይደረጋል ። የጋብቻውም ፡ ውል ፡ በምስክሮች ፡ ፊት ፡
ይደረደርና ፡ ሁለቱ ፡ የሚጋቡት ፡ ነገራቸውን ፡ ሣር ፡ በመንጨት ፡ ያጸኑታል ።

፫ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሙሽራው ፡ ለሙሽራዬቱ ፡ የጋብቻውን ፡ ቀለበት ፡ እንደ አደ
ረገላት ፡ ይዘዋት ፡ ይደቀርባል ። የሙሽራዬቱም ፡ አባት ፡ ታላቅ ፡ ምሳና ፡ ጨዋታ ፡
ያደርግላቸዋል ። የጋብቻ ፡ ቀለበት ፡ የሚደረገው ፡ በግራ ፡ እጅ ፡ በምስተኛው ፡
ጣት ፡ ነው ። የዚህም ፡ ምሥጢር ፡ በዚያ ፡ ጣት ያለው የደም ፡ ሥር ። በትክክል ፡
ወደ ፡ ልብ ፡ ግንኙነት ፡ አለው ፡ ብለው ፡ ያስባሉ ።

፬ ፡ ሙሽራዬቱን ፡ ሲያለብሱዋት ፡ ካባዋን በጦር ፡ ወዲያና ፡ ወዲህ ይመልሱታል ።
ይህን ፡ ማለታቸው ፡ የጀግናና ፡ የአርበኛ ፡ ሚስትናት ፡ ሲሉ ነው ። ከዚህ በኋላ ፡
የተጌጠ አበባ በራስዋ ያደርጉላታል ። ፊትዋንም ፡ በዐይን ፡ ርግብ ያሸፍኑዋታል ።

፭ ፡ መልካም ፡ ሁና ፡ ከተሰናዳች ፡ በኋላ ፡ ወላጆቻቸው ፡ ያልሞቱባቸው ፡ ሦስት ፡
ወንዶች ፡ ልጆች ፡ ይዘዋት ፡ ማታ ፡ ወደ ፡ ሙሽራው ፡ ቤት ይሄዳሉ ። ከፊትዋ ፡
አምስት ፡ ችቦ ፡ ያበሩላታል ። እንዝርትና ፡ መቅለያም ፡ ጨምረው ፡ ይይዙላታል ።
ወደ በር ፡ መጥታ ፡ አስማተኞችን ፡ ለመክልከል ፡ ሞራ ፡ በተነከረ ፡ ልብስ ፡ ምሰሶ
ውን ፡ ታስረላች ።

፮ ፡ ወደ ቤት ስትገባ ፡ ተራምዳ ፡ መግባት ፡ እንጂ ፡ ወድረኩን ፡ ለመንከት ክልክል ፡
ነው። ወደ ቤት ከገባች ፡ በኋላ ፡ ሙሽራው ፡ ቀልፋንና ፡ እንዱ ፡ ውሃ ፡ ሁለተኛው ፡
እሳት ፡ ያለበትን ፡ ማሰሮ ፡ ይሰጣታል ።

፯፻ ፡ ከዚህ ፡ ወዲያ ፡ ሙሽራው ፡ ለሠርገኞቹ ፡ ሁሉ ፡ ታላቅ ፡ ግብር ፡ ያደርግላ
ቸዋል ። በሠርጉ ፡ ሙዚቃና ፡ ጭፈራ ፡ ይደረጋል ። ለሠርጉ ፡ የተጠሩት ፡ ሁሉ ፡
ሙሹሮቹን ፡ እያመሰገኑና በዘፈን ፡ ግጥም ፡ እየገጠሙ ይዘፍኑላቸዋል።

ጥ ያ ቁ ።

፩ ፡ ስለ ፡ ሃይማኖት ፡ እንዴት ፡ ነበር ፡ ?

፪ ፡ የሃይማኖት ፡ ነጻነት ፡ አላቸው ፡ ወይ ፡ ? ስለ ፡ ክርስቲያን ፡ ሃይማኖት ፡
እንዴት ፡ ነው ፡ ?

፫ ፡ ስለ ፡ ሮማውያን ፡ አማልክት ፡ ምን ይባላል ፡ ? የጣዎት ፡ ጠቅላዮችና ፡
የቤት ፡ አማልክትስ ፡ ?

፬ ፡ ሥርዓተ ፡ ጋብቻስ ፡ ? የቅጣት ፡ ደንብ ፡ ሁሉ ፡ እንዴት ፡ ነው ።

፭ ፡ የጋብቻውን ፡ ሥርዓት ፡ በዝርዝር ፡ ተናገር ።

ምዕራፍ ፡ ፻፲ ፡ ኤውሮጳ ።

ስለ ፡ ጠቃብር ፡ ሥርዓትና ፡ ፍትሐት ።

፩ ፡ ሮማውያን ፡ የሙታን ፡ አቀባበራቸውና ፡ የፍትሐታቸው ፡ ደንብ ፡ በጣም ፤
ያስደንቃል ። ሬሳን ፡ የማቃጠል ፡ ልማድ ፡ በጥንት ፡ ዘመን ፡ ምንም ፡ ከግሪክ
ቢለመድ ፡ በኋላ ፡ የሬፑብሊክ ፡ ዘመን ፡ እስኪመጣ ፡ ይህ ፡ ልማድ ፡ በሮማው-
ያን ፡ ዘንድ ፡ አልተለመደም ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ በሁሉ ፡ ዘንድ ፡ የተለመደ ፡
ሆነ ። ክርስትና ፡ እስኪገባና ፡ እስኪታወቅ ፡ ድረስ ፡ ፈጽሞ ፡ ተለመደ ፡ እንጂ ፡
ምንም ፡ የክለክለው ፡ የለም ፡ በኋላ ፡ ግን ፡ ጥቂት ፡ በጥቂት ፡ እያሉ እያደረጉ ፡ ይህ ፡
ልማድ ፡ ቀረ ።

፪ ፡ በሮማውያን ፡ ዘንድ ፡ ዘመድ ፤ ወይም ፡ በጣም ፡ የልብ ፡ ወዳጆች ፡ የሆኑ ፡
የመጨረሻውን ፡ ሰዓት ፡ የሚጠብቁ ፡ በኋላም ፡ ወዳጃቸው ፡ በሞት ፡ ሲለይ ፡
የሚሰናበቱ ፡ ካልሆኑ ፡ በቀር ፡ የታመመውን ፡ ሰው ፡ ላስታማሚዎቹና ፡ ላገል-
ጋዮች ፡ ብቻ ፡ አይተውትም ፡ ነበር ።

፫ ፡ የሞተውን ፡ ሰው ፡ ሬሳ ፡ አጥበው ፡ ሽቱ ይቀቡታል ። የከበረ ፡ ልብስ ያለ
ብሱታል ፤ አበባ ፡ ወደ ፡ ተጉዘጉዘበት ፡ ጋራ ያገቡታል ። ከቤት ፡ ውጭ ፡ ከጥድ ፡
ዕንጨት ፡ ዳስ ያበጃሉ ፤ እንደ ፡ አሕዛብ ፡ እምነት ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ የሚሄደው ፡
መንፈስ ፡ የተወሰነውን ፡ ግብር ፡ ታልከፈለ ፡ እስታይክስን ፡ ተሻግሮ ፡ ለማለፍ ፡
ካርን ፡ አይፈቅድለትም ፡ እያሉ ፡ ስለዚህ ፡ ደንቡን ፡ ለመፈጸም ፡ እሞተው ፡
ሰው ፡ አፍ ፡ ውስጥ ፡ ትንሽ ፡ ገንዘብ ፡ ይጨምራሉ ።

፬ ፡ ፍትሐቱም ፡ በችቦ ፡ መብራት ፡ ይፈጸም ፡ ነበር ። ሬሳውን ፡ ባጌጠ ፡ ልብስ ፡
ሸፍነው ፡ የቅርብ ፡ ዘመዶቹና ፡ ወዳጆቹ ፡ ይሸከሙት ፡ ነበር ። ጥቅር ፡ የለበሱ ፡
ሰዎች ፡ ያጅቡ ፡ ነበር ። የሞተው ፡ ወታደር ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ የማዕርጉ ፡ ባን-
ዲራ ፡ ይዘረጋል ። የሞተውንም ፡ የክፍሉ ፡ ጭፍሮች ፡ ተሰልፈው ያከብሩታል ።

፭ ፡ በሬሳው ፡ ሬት ፡ የሙዋቹንና ፡ ያባቶቹን ፡ ሥዕል ፡ ይዘው ፡ ይጓዛሉ ። ከዚህ ፡
በኋላ ፡ ሙዚቀኞችና ፡ ኅዝንተኞች ፡ ሴቶች ፡ ይከተላሉ ። እነዚህም ፡ በገንዘብ ፡
ተገዝተው ፡ ሙዋቹን ፡ እያመሰገኑ ፡ የሚጨፍሩናቸው ። ከእነዚህም ፡ አንዱ ፡ ፪ሙ-
ዋቹ ፡ ተመስሎ ፡ ሙዋቹ ፡ በሕይወቱ ፡ ሳለ ፡ እንዴት ፡ ያለ ፡ ሰው ፡ እንደነበረ ፡
ፍጹም ፡ እርሱን ፡ መስሎ ፡ ጠባቂና ፡ ሁኔታውን ፡ ይጥቅም ፡ የሚገልጽና ፡ የሚ-
ያሳይ ፡ ነው ።

፯ ፤ የሞተው ሰው ፡ ዘመዶች ፡ በጥልቅ ፡ ጎዘን ፡ ተውጠው ፡ ተፈሳው ፡ በኋላ ፡ ይከተላሉ ። ወንዶች ፡ ልጆቹ ፡ የሆኑ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ራሳቸውን ፡ ይከናወናሉ ። ሴቶች ፡ ልጆቹ ፡ ግን ፡ ራሳቸውን ፡ አይሸፍኑም ፡ ግልጽ ፡ ናቸው ፤ ጠጉራቸውንም ፡ አያበጥሩትም ፤ ተጉዛቀለዋል ። ሹሞችና ፡ ተከታዮች ፡ የሆኑ ፡ ባንዲራቸውን ፡ ወይም ፡ ጌጣቸውን ፡ ሳያደርጉ ፡ ያጅባሉ ። የቀሩት ፡ የተከተሉት ፡ ሕዝብ ፡ ለሞተው ፡ ሰው ፡ የማይዘመዱት ፡ ግን ፡ የነጻነት ፡ ቆባቸውን ፡ በራሳቸው ፡ ላይ ፡ እንዳደረጉ ፡ ይታያሉ ።

፱ ፤ የባለማዕርነት ፡ ፍታት ፡ የሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ እንደ ፡ ማዕርጋቸው ፡ የተለየነው ። ፊሳው ፡ አጠገብ ፡ ሆኖ ፡ አንድ ፡ ወዳጁ ፡ የሆነ ፡ ይናገራል ። ይህ ፡ የሚገለጸውና ፡ የሚታየው ፡ በካፒቶል ፡ ነበር ። በኋላም ፡ በሬፑብሊክ ፡ ዘመን ፡ በጣም ፡ የተለመደ ፡ ሆነ ። ያቀበበር ፡ ብልህት ፡ በጣም ፡ የተለመደ ፡ ሲሆን ፡ ፊሳውን ፡ በሣጥን ፡ ወይም ፡ ያለሣጥን ፡ እያደረጉ ፡ ያኖሩት ፡ ነበር ።

፳ ፤ ያቀበበሩና ፡ የፍትሐቱ ፡ ሥርዓት ፡ ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ በመቃብሩ ፡ ላይ ፡ አበባ ይበትኑበታል ። ጎዘንተኞቹም ፡ የወዳጃቸውን ፡ ዐዕም ፡ ይሰናበታሉ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ቀሳውስት ፡ ጠበል ፡ ከረጨባቸው ፡ በኋላ ፡ ቀባሪዎች ፡ ሁሉ ፡ እየተሰናበቱ ፡ ይበተናሉ ።

፳፩ ፤ ፊሳን ፡ የማቃጠል ፡ ልማድ ፡ የተለመደ ፡ ጊዜ ፡ ለመሥዋዕት ፡ እንደሚያደርጉት ፡ ብዙ ፡ ዕንጨት ፡ ይቆልላሉ ፤ ፊሳ ፡ የተሸከሙበትንም ፡ ቃሬዛ ፡ በዚያው ፡ ላይ ፡ ያደርጉታል ። ለሙዋቹ ፡ የቅርብ ፡ ዘመዶች ፡ የሆኑት ፡ የበራ ፡ ችቦ ፡ ይዘው ፡ እንደ ፡ መጡ ፡ የተከመረውን ፡ ዕንጨት ፡ በቃጠሉ ፡ ጊዜ ፡ ሕዝቡ ፡ ቀስብለው ፡ እያዘገሙ ፡ ወደ ፡ ሙዚቃው ፡ ድምጽ ፡ ይቀርባሉ ።

፳፪ ፤ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የተቀመመ ፡ ሽቱ ፡ ወደሚነደው ፡ እሳት ፡ በነበልባሉ ፡ ላይ ፡ ያፈሱታል ። ፍሙንም ፡ በላዩ ፡ ወይን ፡ እያፈሰሱ ፡ ያጠፉታል ። አመዱን ፡ ሰብስበው ፡ የወገኖቹ ፡ መቃብር ፡ ባለበት ፡ በከበረ ዕቃ ፡ አድርገው ፡ ያኖሩታል ። ወታደር ፡ የሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ መሣሪያውንና ፡ ከጠላት ፡ የማረከውን ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ ጨምረው ፡ አብሮ ፡ ከፊሳው ፡ ጋር ፡ ያቃጥሉታል ።

፳፫ ፤ የአሕዛብ ፡ ነገድ ፡ እምነት ፡ እጅግ ፡ የሚያስፈራ ፡ ነው ። የሞተው ፡ ሰው ፡ ነፍስ ፡ ደም ፡ ያስፈልጋታል ፡ ብለው ፡ በሕይወቱ ፡ የሚወዳቸውን ፡ እንስሶች ፡ በመቃብሩ ፡ ላይ ፡ ማረድ ፡ ልማዳቸው ፡ ነበር ። ጥንት ፡ በአሕዛብ ፡ ዘመን ፡ ሰው ፡ እንኳ ፡ እንደ ፡ ጭዳ ፡ ቢታረድ ፡ አዲስ ፡ ነገር ፡ አይደለም ። ስለዚህ ፡ በጦርነት ፡ የተማረኩ ፡ ወይም ፡ ባሮች ፡ የሆኑ ፡ ወይም ፡ ደግሞ ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ወዳጆች ፡ የሆኑ ፡ ከጽኑ ፡ ፍቅር ፡ የተነሣ ፡ ራሳቸውን ፡ ለመሥዋዕት ፡ አሳልፈው ፡ ይሰጣሉ ።

፳፬ ፤ ንጹሕ ፡ ድንግል ፤ ወይም ፡ የታወቀ ፡ ትልቅ ፡ ሰው ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ ማንም ፡ ሰው ፡ ቢሆን ፡ ተከተማው ፡ ቅጽር ፡ ግቢ ፡ ሊቀበር ፡ የማይቻል ፡ ነው ፤ ፈጽሞ

ክልክል ፡ ነው ። መቸውንም ፡ ቢሆን ፡ የወታደሮች ፡ መቃብር ፡ በማርስሚያ ፡ ነው ። ያንዳንዶችም ፡ ባላገሮች ፡ በተክል ፡ በታቸው ፡ ያንዳንዶችም ፡ በዋና ፡ መንገድ ፡ አጠገብ ፡ ነው ።

፲፫ ፤ የነዚህም ቀላሎች ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ይታያሉ ። የታላላቆቹና ፡ የሀብታሞቹ ፡ መቃብር ፡ ታሪክና ፡ ማዕርጋቸው ፡ እንደሚታይ ፡ እየሆነ ፡ በጌጥ ፡ ሁኖ ፡ ከነክብራቸው ፡ ተጽፎላቸው ፡ ይታያል ። የተራው ፡ ሰው ፡ የሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ሰው ፡ በቀላል ፡ እንደሚያነበው ፡ ሆኖ ፡ በሚያምርና ፡ በሚያሳዝን ፡ ቃል ፡ ለሞተውም ፡ የተስፋ ፡ ቃል ፡ እየሆነ ፡ ተጽፎ ፡ ይታያል ።

፲፬ ፤ ሮማውያን መታናቸውን ፡ ሲቀብሩ ፡ ከሚያደርጉት ፡ ብዙ ከሚታየው ፡ ነገር ፡ ይልቅ ፡ የኛ ፡ የክርስቲያኖች ፡ አቀባበር ፡ ቀላል ፡ ሳለ ፡ ልብ ፡ የሚነክ ፡ ነው ። በየመንደራችን በሚደረገው ፡ ፍትሐት ፡ ከዚያው ፡ ከሚገባው ፡ አደራረግ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ልብ ፡ የሚነክ ፡ ብርቱ ፡ ቃል ፡ አይነገርም ።

፲፭ ፤ አንዳች የሚታይ ፡ ነገር ፡ ሳይደረግ ፡ ሁለመናው ፡ በጸጥታና በቀላል ፡ ይደረጋል ። ዘመዶችና ፡ ወዳጆች ፡ የሆኑ ፡ ሁሉ ፡ በሞተው ፡ ሰው ፡ ቤት ፡ ተሰብስበው ፡ በጸጥታ ፡ ራሳውን ፡ ተከትለው ፡ ይወጣሉ ። ወገኖቹም ፡ ወደ ፡ ተቀበሩበት ፡ እስከ ፡ መቃብሩ ፡ ተከትለው ፡ ይሄዳሉ ።

፲፮ ፤ ካህናት ፡ የሚገባውን ፡ ከፈጸሙ ፡ በኋላ ፡ መሬት ፡ ነህና ፡ ወደመሬት ፡ ትመለሳለህ ፡ ብለው ፡ በድኑን ፡ ለመሬት ፡ አሳልፈው ፡ ይሰጡታል ። ኅዘንተኞችም ፡ ሃይማኖታቸው ፡ የሰጣቸውን ፡ ተስፋ ፡ አልበው ፡ በእርጋታና ፡ በዕረፍት ፡ ወደ ፡ ቤታቸው ፡ ይመለሳሉ ።

ጥያቄ ።

፩ ፤ ሬሳ ፡ ስለ ፡ ማቃጠል ፡ ምን ፡ ይባላል ፡ ?

፪ ፤ በሽተኛውን ፡ ስለ ፡ ማስታመም ፡ እንዴት ይደረጋል ፡ ?

፫ ፤ የሞተውን ፡ ሰው ፡ ሬሳ ፡ እንዴት ፡ ያደርጉታል ፡ ? ክሮን ፡ የሚሉት ፡ ምንድነው ፡ ?

፬ ፤ ፍትሐት ፡ ሲያደርጉ ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

፭-፮ ፤ የሕዝቡና ፡ የለቀስተኛው ፡ አወጣጥስ ፡ ? በመቃብሩ ፡ ጊዜ ፡ ምን ፡ ንግግር ፡ ይደረጋል ፡ ?

፯ ፤ የፍትሐቱ ፡ መጨረሻ ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

፱ ፤ ሬሳው ፡ ሲቃጠል ፡ ደንቡና ፡ ሥርዓቱ ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

፲፪ ፤ የመቃብሩ ፡ ስፍራ ፡ ምን ፡ ይባላል ፡ ?

፲፫ ፤ ሐውልት ፡ (መታሰቢያ) ፡ እንዴት ፡ ይደረጋል ፡ ?

፲፬ ፤ የክርስቲያን ፡ ፍትሐትና ፡ የማምለክ ፡ ሥርዓት ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

ምዕራፍ ፡ ፻፲፩ ፡ ኤፌራ ።

ሮግውያን ፡ እርሻቸውን ፡ ያስተረጎማቸው ፡ ብልህትና ፡ የገበጮች ፡ ቤት ። አታከልታቸውና ፡ ወይናቸው ።

፩ ፡ ስለ ፡ ሮግውያን ፡ እርሻና ፡ አታከልት ፡ እነግራችኋለሁ ። ጥንት ፡ መንግሥታቸው ፡ ተደላድሎ ፡ መልካም ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ሥራቸው ፡ እርሻና ፡ ጥቂት ፡ ንግድ ፡ ነበር ።

፪ ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ በጣም ፡ የተከበረና ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ መልካም ፡ አራሽ ፡ ነው ። ቀድሞ ፡ ዘመን ፡ አያሎች ፡ ቤተ ፡ ሰቦች ፡ ስም ፡ የሚያገኙት ፡ እርሳቸውን ፡ በማስፋትና ፡ አትክልታቸውን ፤ በማብዛት ፤ ከብታቸውንም ፡ በማርባት ፡ ነበር ።

፫ ፡ በዚያን ፡ ዘመን ፡ ምናልባት ፡ መሬታቸውን ፡ የሚቈፍሩት ፡ ባካፋ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ። ዳሩ ፡ ግን ፡ እርሻቸው ፡ እየሰፋ ፡ ከሄደ ፡ በኋላ ፡ ብዙ ፡ የእርሻ ፡ መሣሪያ ፡ ለማውጣት ፡ ብልህት ፡ ተገለጸላቸው ። ሮግውያን ፡ የጥንት ፡ የእርሻ ፡ መሣሪያቸውን ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ይሠሩበታል ። መቸውንም ፡ ቢሆን ፡ ሲያርሱ ፡ በሮችን ፡ እየጠመዱ ፡ ነው ። ሁለቱን ፡ በሮች ፡ ወይም ፡ ሦስቱን ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ አድርገው ፡ ይጠምዱዋቸዋል ።

፬ ፡ መጀመሪያ ፡ የገበሬ ፡ ቤት ፡ ትንሽ ፡ ሁኔታው ፡ ትሠራለች ። እያደር ፡ ለባለቤቱ ፡ እንደሚበቃና ፡ ሥራውንም ፡ ለማስፋት ፡ እንዲመች ፡ እየተባለ ፡ ትልቅ ፡ ቤት ፡ ይሠራል ። በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ ግን ፡ ታላቅ ፡ የዕቃ ፡ ቤት ፤ ጎተራ ፤ ወይንና ፡ ዘይት ፡ ለማኖሪያ ፡ የምድር ፡ ቤት ፡ እንስሶችን ፡ በያይነቱ ፡ ለመጠበቅ ፡ እንዲመች ፡ ብዙ ፡ ክፍል ፡ ያለው ፡ ቤት ፡ ይሠራ ፡ እንደ ፡ ነበሩ ፡ ታሪክ ፡ አንብበናል ።

፭ ፡ የእክላቸውም ፡ ዐይነት ፡ ቀድሞ ፡ ከአሜሪካ ፡ አገር ፡ ከተገኘው ፡ ከማሸላና ፡ ከበቆሎ ፡ በቀር ፡ ያው ፡ በኤውሮጳ ፡ የተለመደው ፡ ዘር ፡ ነው ። ጥንት ፡ ዘመን ፡ እንጀራ ፤ ወይም ፡ ዳቦ ፡ ለማድረግ ፡ እክሉን ፡ የሚያደቁት ፡ በሙቀጫ ፡ እየወቀጡ ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ ብልህት ፡ እየተገኘ ፡ የወፍጮውን ፡ መኪና ፡ በከብት ፡ ወይም ፡ በውሃ ፡ ማዘር ፡ ተለመደ ።

፮ ፡ ሮግውያን ፡ ከብት ፡ ስለማርባት ፡ በጣም ፡ ይጠነቀቃሉ ። የኢጣሊያን ፡ አገር ፡ ምንም ፡ አየሩ ፡ መልካም ፡ ቢሆን ፡ በክረምት ፡ ጊዜ ፡ በጎቻቸውን ፡ ደኅና ፡ አድርገው ፡ እያለበሱ ፡ ይጠብቁዋቸዋል ። የበግ ፡ ጠጉር ፡ የሚሸልቱበት ፡ ወሬት ፡ ዋና ፡ በዓላቸው ፡ ነው ።

፯ ፡ ፍየሎችም ፡ እንደ ፡ በጎች ፡ ለገበሬ ፡ ጥቅም ፡ የሚሰጡ ፡ ናቸው ። ጠጉራቸው ፡ በየዓመቱ ፡ እየተቋረጠ ፡ ሻከራ ፡ ልብስ ፡ እየሆነ ፡ ይሠራል ። ወተታቸውም ፡ ዋና ፡ ነገር ፡ ነው ።

፰ ፡ ሮግውያን ፡ አራሾች ፡ በጣም ፡ አድርገው ፡ አምልኮ ፡ ባዕድ ፡ ይወዳሉ ። ጨረቃ ፡ ቤተወለደች ፡ በምስተኛው ፡ ቀን ፡ ሥራቸውን ፡ ትተው ፡ እጃቸውን ፡ ስብስብ ፡ አድርገው ፡ ይቀመጣሉ ። በሰባተኛውና ፡ በሥረኛው ፡ ቀን ፡ ወይናቸውን ፡ ይተክላሉ ። ወይረኛቸውን ፡ ያቀናሉ ፡ (ይገራሉ) በዘጠነኛው ፡ ቀን ፡ መንገድ ፡ መሄድ ፡ ይጀምራሉ ።

፱ ፤ በሽታ ፡ ይከለክላል ፡ ሰብሉንም ፡ ያበረከታል ፡ ብለው ፡ በእርሻው ፡ ድንበር ፡ የአህያ ፡ ጭንቅላት ፡ በዘንግ ፡ ሰከተው ፡ ይሰቅላሉ ። ደግሞም ፡ በዚሁ ፡ ዐይነት ፡ ነሐስ ፡ ቀርፀው ፡ ወይን ፡ በራሱ ፡ ላይ ፡ አድርገው ፡ ለሠረገላቸው ፡ ጌጥ ፡ ያደርጉታል ።

፲ ፤ ቀድሞ ፡ ዘመን ፡ ሮማውያን ፤ በተክል ፡ በታቸው ፡ በየማሰሮው ፡ እያደረጉ ፡ የሚታዩ ፡ ትንንሽ ፡ ቡቃያዎች ፡ ችግኞችና ፡ ዛፎች ፡ አሉዋቸው ። በኋለኛው ዘመን ፡ መልካም ፡ ፍሬ ፡ የሚሰጡትን ፡ ተክሎችና ፡ እጅግ ፡ የአማሩትን ፡ አበባዎች ፡ ያለሙዋቸው ፡ ተፋርስና ፡ ተእስያ ፡ እያመጡ ፡ ነው ።

፲፩ ፤ ያተከከሉ ፡ ጌጥና ፡ ሁኔታ ፡ አምሮ ፡ ከመታየቱ ፡ ይልቅ ፡ ጥላ ፡ ይሰጣል ። ባታክልት ፡ ውስጥ ፡ ካመት ፡ ዓመት ፡ ልምላሜው ፡ የማይጉድልበት ፡ ተክል ፡ ይተክሉና ፡ ባታክልት ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ መንገድ ፡ ጨለማ ፡ እስኪሆን ፡ ጥላውን ፡ እንዲያጠላበት ፡ ማድረግ ፡ ዘመን ፡ አመጣሽ ፡ ጌጣቸው ፡ ነው ። በዚያ ፡ መኻከል ፡ ምስል ፡ ያቆማሉ ፤ በዙሪያው ፡ ያለውን ፡ ተክል ፡ ሁሉ ፡ ጎፈሬ ፡ አስመስለው ፡ በመቀስ ፡ ይቀረጥፋታል ።

፲፪ ፤ ሮማውያን ፡ ወይን ፡ መትከልንና ፡ የወይን ፡ ሥራን ፡ ትምህርት ፡ አስቀድመው ፡ የተማሩት ፡ ከግሪኮች ፡ ይመስላል ። ስለ ፡ ወይን ፡ በታ ፡ በጣም ፡ ጥንቃቄ ፡ አላቸው ። በሥራውም ፡ በጣም ፡ ይደክሙበታል ።

፲፫ ፤ ወይን ፡ ሲጠምቁ ፡ ፍጹም ፡ እንደ ፡ ዛሬው ፡ ነው ። ወይን ፡ የሚሰበስቡበት ፡ ወሬት ፡ ዋና ፡ በዓላቸው ፡ ነው ። በላገሮቹም ፡ እንደ ፡ ነገሩ ፡ ደስታ ፡ ያደርጋሉ ። ካዲሱም ፡ ወይን ፡ የወይን ፡ መሥዋዕት ፡ ለጁፒተርና ፡ ለቪኑስ ፡ ያቀርባሉ ።

፲፬ ፤ ወይናቸው ፡ ከዛሬው ፡ ዘመን ፡ ወይን ፡ ልዩ ፡ ይመስላል ። በሸክላ ፡ ዕቃ ፡ (በማድጋ) ፡ ያኖሩታል ። ከነዚህም ፡ ዕቃዎች ፡ አንዳንዶቹ ፡ ትልልቆች ፡ ናቸው ። በተመሉ ፡ ጊዜ ፡ ላንድ ፡ ጥንድ ፡ በሬ ፡ ሸክም ፡ በቂ ፡ ናቸው ። መቸውንም ፡ ከታች ፡ ከምድር ፡ ቤት ፡ ያኖሩዋቸዋል ። አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜም ፡ በምድር ፡ ውስጥ ፡ ይቀብሩዋቸዋል ። ወይን ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢሆን ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ ሊኖር ፡ ይችላል ። ከግሪክ ፡ ወይን ፡ ጥቂት ፡ ይወደዳል ፤ ግን ፡ እጅግ ፡ ርካሽ ፡ ነው ።

ጥያቄ ።

፩ ፤ ሮማውያን ፡ የመጀመሪያ ፡ ሥራቸው ፡ ምንድን ፡ ነበር ፡ ?

፪—፫ ፤ ስለ ፡ አስተራረሳቸው ፡ ዐይነት ፡ ምን ፡ ይባላል ፡ ?

፬ ፤ የእርሳቸው ፡ ቤቶችና ፡ ሌሎቹ ፡ ቤቶቻቸው ፡ እንዴት ፡ ያሉ ፡ ናቸው ፡ ? ምን ፡ ዐይነት ፡ ዘር ፡ ይዘሩ ፡ ኑረዋል ፡ ?

፭ ፤ ስለ ፡ ከብት ፡ ማርባት ፡ ምን ፡ ይባላል ፡ ?

፮ ፤ ስለ ፡ እርሻ ፡ የሚያደርጉት ፡ ከንቱ ፡ አምልኮት ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

፯ ፤ ፍሬ ፡ የሚሰጡትን ፡ አታክልቶች ፡ ሮማውያን ፡ ከወደት ፡ አገኙ ፡ ?

፲፩ ፡ የተጌጠ ፡ አትክልት ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?

፲፪ ፡ ስለ ፡ ወይን ፡ ፍሬ ፡ እንዴት ፡ ይባላል ፡ ?

የወይን መክርስ ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ? ወይን ፡ ስለሚኖርበት ፡ ጋንተናገር ።

ምዕራፍ ፡ ፻፲፪ ፡ ኤውሮጳ ።

የባላገር ፡ ቤቶች ፡ የፒሊኒ ፡ መንደሮችና ፡ የውሃ ፡ መሄዳዎችም ፡ እንዴት ፡ እንደ ፡ ነበሩ ።

፩ ፡ ሮማውያን ፡ ባገር ፡ ቤት ፡ መኖሪያቸው እንዴት ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ እገልጻለሁ ። ቀድሞ ፡ ዘመን ፡ በመጀመሪያ ፡ በየአገር ፡ ቤቱ ፡ የድሆች ፡ ገበሬዎች ፡ ቤት ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ምንም ፡ አይታይም ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ እያደረ ፡ ሀብት ፡ እየበዛ ፡ ባላገሩ ፡ እየበለጠገ ፡ ተድላና ፡ ደስታ ፡ ሲሰማው ፡ ጊዜ ፡ ቤት ፡ ለመሥራት ፡ ብዙ ፡ ገንዘብ ፡ ማፍሰስ ፡ እየተለመደ ፡ ይሄድ ፡ ጀመር ።

፪ ፡ አንዳንዶች ፡ ቤት ፡ የሚሠሩበትን ፡ ስፍራ ፡ ዙሪያውን ፡ ሰፋ ፡ እያደረጉ ፡ ዛፍ ፡ ይተክሉበት ፡ ጀመር ። በዚህም ፡ ውስጥ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዐይነት ፡ አውሬ ፡ ያረቡበታል ። ሰፋ ፡ አድርገው ፡ ባሕር ፡ አበጀተው ፡ ታላላቅ ፡ ዓሣ ፡ እያረቡ ብዙ ፡ ወጪ ፡ ገንዘብ ፡ ያፈሱ ፡ ነበር ። መቸውንም ፡ መንደሮቻቸውን ፡ በአትክልት ፡ ይክቡዋቸዋል ። ስፋታቸውና ፡ አኳኋናቸው ፡ እንደዛሬው ፡ ጣሊያን ፡ ናቸው ።

፫ ፡ ፈላስፋው ፡ ሕግኑ ፡ ፒሉኒ ፡ ዕድል ፡ ያለው ፡ የከበረ ሰው ፡ ነበር ። እርሱም ፡ እጅግ ፡ ያማሩ ፡ ቤቶች ፡ ነበሩት ። ስለ ሁለቱ ሁኔታቸውን ፡ ጥቂት ፡ ጽፎት ቀልጥሞ ። ስለ ፡ አንደኛው ፡ እነግራችኋለሁ ። ፊቱን ፡ ወደ ፡ ደቡብ አድርጎ ከፍ ፡ ካለበታ ፡ ላይ ፡ ተሠርቶአል ። ተወደኋለው ፡ የአፒኒን ፡ ተራራ ፡ ገደል ፡ ደረቱን ፡ ገልብጦ ፡ በልጦት ፡ ይታያል ።

፬ ፡ በቤቱ ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ ወይም ፡ ትይዩ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ጌታ እየተጌጠ ፡ ተሠርቶ ፡ በአጥር ፡ ተከቦአል ። በዚህ ፡ በኩል ፡ ወደታች ፡ ወደ መስኩ ፡ ለመውረድ ቀላል ፡ ነው ። የመስኩ ፡ ዙሪያ ፡ በጌታ ፡ እየሆነ ፡ በአፈዊት ፡ ምስል ፡ እየተደረገ ፡ ዙሪያውን ፡ ታጥርአል ።

፭ ፡ ይህን ፡ አልፋችሁ ፡ ወደ መናፈሻው ፡ ስፍራ ፡ ይደርሳል ። ይህም ፡ በሚያምር ፡ ሆኖ ፡ ዙሪያውን ፡ በጥብቅ ፡ ታጥርአል ። ካጥር ፡ ውጭ ፡ ሰፊ ፡ ሜዳ ፡ ይታያል ።

፮ ፡ በዚሁ ፡ ትይዩ ፡ አራት ፡ ማዕዘን ፡ ሆኖ ፡ የተሠራ ፡ ቤት ፡ ይታያል ። ባጠገቡ ፡ የተተከሉ ፡ አራት ፡ ዛፍች ፡ ጥላቸውን ፡ ጥለውበታል ። በመካከሉ ፡ በዙሪያው ፡ ላለው ሁሉ ፡ ልምላሚ ፡ የሚሰጥ ፡ ምንጭ ፡ ተሠርቶአል ። የቤቱ ፡ ክፍል የሰው ፡ መቀበያና የመኝታ ፡ ጓዳ ፡ አለው ። እልፍ ፡ ብሎ ፡ ሁለተኛው ፡ እርከን ይታያል ።

፯ ፡ አንደኛው ፡ ጓዳ ፡ በዛፎች ፡ አጠገብ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ልምላሚውና ፡ ጥላው ፡ ደስ ፡ ያሰኛል ። በዚሁ ፡ ቤት ፡ ለብዙ ፡ ጉዳይ ፡ የሚሆኑ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡ አሉ

በት = መታጠቢያና መጫወቻ፡ የመስለ፡ ጓዳ፡ አለው = የአንደኛው፡ ጓዳ፡ ግማሹ፡ ግድግዳ፡ በተጠረበ፡ ዕብን፡ በረድ፡ ተሠርቶአል = ጣራው፡ የዎፎችና፡ የቅጠላ ቅጠል፡ ምስል፡ እየሆነ፡ ተሠርቶአል =

፳፤ የዚሁ፡ ቤት፡ ግንባር፡ ባጥር፡ ተከቦ፡ ሐረግ፡ እየተሳበ፡ ሸፍኖታል = በመኻከል፡ ጣልቃ፡ እየገቡ፡ ዛፎች፡ ተተክለዋል = ተወደውስጥ፡ ዙሪያውን፡ የጽጌረዳ፡ አበባ፡ ይታያል =

፵፤ ቀናውንና፡ ጉባጣውን፡ መንገድ፡ የጋረዱትን፡ ሣጥኖች፡ ብዙ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ መልክና፡ ጌጥ፡ ሰጥተዋቸዋል = በነዚህም፡ መመላለሻ፡ መንገዶች፡ ጫፍ፡ ከዕብን፡ በረድ፡ የተሠራ፡ ትንሽ፡ ጓዳ፡ ተሠርቶ፡ ባራት፡ ምሰሶዎች፡ የተደገፈ፡ ወይን፡ ጥላውን፡ አጥልቶበታል =

፶፤ ምንጩ፡ በገዛ፡ ራሱ፡ ባዶ፡ እየሆነ፡ በዕብን፡ በረድ፡ ወደ፡ ተሠራው፡ ገበታ፡ ያልፋል = በብልህት፡ የተሠራ፡ ስለ፡ ሆነ፡ ሳይፈስ፡ መቸውንም፡ ሞልቶ፡ ይገኛል = አንድ፡ አንድ፡ ጊዜ፡ ፒሊኒ፡ ከወዳጆቹ፡ ጋር፡ ሆኖ፡ ከዚህ፡ ይጠጣል =

፶፩፤ በአልፍኙ፡ ትይዩ፡ ከጥሩ፡ ዕብን፡ በረድ፡ የተሠራ፡ የበጋ፡ ቤት፡ ይታያል = ከዚህ፡ ቀጥሎ፡ ከሥር፡ እስከ፡ ጫፍ፡ የወይን፡ ሐረግ፡ የለበሰ፡ የተለየ፡ አልፍኝ፡ ይገኛል = ከዚህ፡ ስፍራ፡ ደግሞ፡ በየጊዜው፡ እየታየ፡ የሚጠፋ፡ ምንጭ፡ አለ = በየስፍራው፡ አልፎ፡ አልፎ፡ ከዕብን፡ በረድ፡ የተጠረበ፡ መቀመጫ፡ ተሠርቶ፡ ይገኛል = አታክልቶችንና፡ ሣሩን፡ የሚያለመልም፡ ትንሽ፡ ፈሳሽ፡ ውሃ፡ ይፈልቃል =

፶፪፤ ሕፃኑ፡ ፒሊኒ፡ ያመለከተን፡ ከቤቶቹ፡ ሁኔታ፡ አንዱ፡ እንደዚህ፡ ያለ፡ ነበር = ይህ፡ እጅግ፡ አምሮ፡ ይታይ፡ እንደ፡ ነበረ፡ ዛሬም፡ እንዲሁ፡ በኢጣሊያ፡ አገር፡ ሁሉ፡ ይኸንኑ፡ የሚመስሉ፡ ቤቶች፡ ይገኛሉ = በቂሣሮች፡ ዘመን፡ ሮማውያን፡ በእንዴት፡ ያለ፡ ደስታ፡ ይኖሩ፡ እንደ፡ ነበሩ፡ ተመልከቱ፡ =

፶፫፤ ሮማውያን፡ በብልህት፡ አድርገው፡ የውሃ፡ ብዛት፡ ካገኙ፡ ከሮም፡ መመሥረት፡ ጀምሮ፡ ፬፻፵፩፡ ዓመት፡ አይሞላም = የውሃ፡ መንገዶችም፡ እያደር፡ እየበዙ፡ በከተማ፡ ውስጥ፡ ጅፂ፡ ሺሕ፡ በርሚል፡ የሚሆን፡ ውሃ፡ በየቀኑ፡ ለማግኘት፡ ተቻለ = የውሃ፡ መሄጃዎች፡ የተሠሩት፡ በጡብ፡ ሆኖ፡ ርዝመታቸው፡ ሠላሳና፡ አርባ፡ ወይም፡ ስድሳ፡ ማይል፡ ይሆናል =

፶፬፤ ውሃው፡ ወደሚጠራቀምበት፡ እየሄደ፡ ከዚያ፡ ሲደርስ፡ ወደብረት፡ በንባዎች፡ ይገባል = ያንንም፡ በብዙ፡ አድርገው፡ ወደ፡ ከተማው፡ ሁሉ፡ ይናኙታል = ለዛሬው፡ ሮም፡ ሦስት፡ የውሃ፡ መንገዶች፡ ቀርተዋል = እነዚህ፡ ምንጮች፡ በጣም፡ ጥሩዎች፡ ናቸው = በጥራታቸውና፡ ጤና፡ የሚሰጡ፡ በመሆናቸው፡ ጥቂቶች፡ ከተሞች፡ ይከራባቸዋል =

፶፭፤ የውሃውን፡ መንገዶች፡ ሲመሠርቱ፡ በማስገጥ፡ ትልቅ፡ ጥንቃቄ፡ ተደርጓል = ከአውግስጦስ፡ በታች፡ የነበረው፡ ሹም፡ በሐውልትና፡ በምስል፡ የተገጡ፡ መቶ፡

ሠላሳ ፡ የውሃ ፡ መከማቻዎችና ፡ አምስት ፡ መቶ ፡ ምንጮች ፡ ነበሩት ። አንዱን ፡ የሠራው ፡ አግሪኦ ፡ ነበር ። የሮማውያንን ፡ ጌጥና ፡ ምችት ፡ የሚመሰክር ፡ የነዚህ ፡ ፍራሽ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ይታያል ።

ጥ ያ ቂ ።

- ፩ ፡ የሮማውያን ፡ መንደሮች ፡ እንደምን ፡ ያሉ ፡ ነበሩ ፡ ?
 ፪ ፡ ፒሊኒ ፡ ሕፃኑ ፡ ማነው ፡ ? እርሱ ፡ የሠራቸውን ፡ ቤቶች ፡ ተናገር ።
 ፭-፰ የመናፈሻው ፡ ስፍራሳ ፡ ? 9 በጥላው ፡ ትይዩ ፡ ያለው ፡ ሕንፃ ፡ የዚሁ ፡ ቤት ፡ ጓዶች ፡ የተከበበ ፡ ሜዳ ። 10 ምንጭ ።
 1፩ የበጋ ፡ ቤት ። ሌላው ፡ ሽልማት ፡ ሁሉ ። የውሃው ፡ መሄጃዎች ፡ ርዝመታቸው ። በየቀኑ ፡ ወደ ፡ ከተማው ፡ የሚገባው ፡ የውሃው ፡ ብዛት ። 14 የሚቀረው ።
 1፭ አግሪኦ ፡ የሠራው ፡ የውሃ ፡ መሄጃ ።

ምዕራፍ ፡ ፻፲ ፡ ኤውሮጳ ።

የሮማውያን ፡ የጦር ፡ ጉዳይ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ክፍል ፡ ኤምፔሪያል ፡ ኢግል ፡ ሙዚቃ ፡ የጦር ፡ መግሪያ ፡ ልብስ ፡ የወታደር ፡ ደሞዝ ፡ ዘውድ ፡ ድል ፡ ማድረግ ።

- ፩ ፡ ሮማውያን ፡ ሁልጊዜ ፡ በውጊያ ፡ መኖራቸውን ፡ ታውቃላችሁ ። ስለዚህ የወታደሮቻቸው ፡ ደንብ ፡ የሚጠነቀቀው ፡ በተለየ ፡ ለእውነተኛቹ ፡ ተወላጆች ነው ። እንደሮማውያን ፡ ደንብ ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ እውነተኛ ፡ ያገር ፡ ተወላጅ ፡ የሆነ ፡ ሁሉ ፡ ወታደር ፡ ይሆናል ። በማንኛውም ፡ ጊዜ ፡ በሆን ፡ እውነተኛ ፡ ያገር ፡ ተወላጅ ፡ የሆነ ፡ ሁሉ ፡ በተወለደ ፡ በሥራ ፡ ሰባት ፡ ዓመቱ ፡ ወደ ወታደር ፡ ደንብ ፡ ገብቶ ፡ እስከ ፡ ፵፮ ፡ ዓመት ፡ አገሩን ፡ ለማገልገል ፡ ግዴታ ፡ አለበት ።
- ፪ ፡ የሮማውያን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ በሌጊዮኖች ፡ ተከፋፍሏል ። እነዚህም ፡ ሌጊዮኖች ፡ ጥንት ፡ መጀመሪያ ፡ እያንዳንዱ ፡ ሦስት ፡ ሺሕ ፡ እግረኛ ፡ ወታደር ፡ ሦስት ፡ መቶ ፡ ፈረሰኛ ፡ የያዙ ፡ ናቸው ። በኋላ ፡ ግን ፡ እየጉለመሱ ፡ ከአራት ፤ ወይም ፡ ከአስምት ፡ ሺሕ ፡ ሰዎች ፡ እስከ ፡ ስድስት ፡ እስከ ፡ ሰባት ፡ ሺሕ ፡ ደ ፡ ሰው ። ዋናው ፡ ሌጊዮን ፡ የመንግሥት ፡ ንሥር ፡ ነው ።
- ፫ ፡ ይህም ፡ በብረት ፡ ተቀርጾ ፡ አንድ ፡ ባለማዕረግ ፡ ሹም ፡ በጦር ፡ ላይ ፡ አድርጎ ፡ ይሸከመዋል ። ወታደሮችም ፡ እንደ አምልኮ ፡ አድርገው ፡ እየጠበቁ ፡ ያከብሩታል ። ፈረሰኞችም ፡ የንጉሡ ፤ ወይም ፡ የሌጊዮኑ ፡ ስም ፡ በወርቅ ፡ እየተጠለፈ ፡ የተጻፈ ባቸውን ፡ ትንንሽ ፡ ባንዲራዎች ፡ ተሸከመዋል ።
- ፬ ፡ በሮማውያን ፡ መኻከል ፡ የወታደሮች ፡ (መለከት ፡ ጡርንባ) ፡ ሙዚቃ ፡ ከነሐስ ፡ የተሠራ ፡ ነው ። ከወታደሮች ፡ ክፍል ፡ አንዳንዶቹ ፡ በቀላል ፡ ጦር ፤ እኩሌ

ቶቹ ፡ በከባድ ፡ መሣሪያ ፡ ይሰለፋሉ ፤ ሁሉም ፡ ጋሻ ፡ ያነግባሉ ። በወገባቸው ፡ በስተቀኝ ፡ ወገን ፡ አጭር ፡ ሰይፍ ፡ ያገነብጣሉ ።

፩ ፤ በልብሳቸው ፡ በስተውስጥ ፡ ቀይ ፡ የሚመስል ፡ የብረት ፡ ልብስ ፡ እስከ ፡ ጉልብ ታቸው ፡ ድረስ ፡ ይለብሳሉ ፤ በራሳቸው ፡ ላይ ፡ በፈረስ ፡ ጋማ የተጌጠ የናስ ፡ ቀኑር ፡ ይደፋሉ ። የጀኔራሎቹ ፡ ልብስ ፡ ቀይ ፡ ቀሚስ ፡ ነው ።

፪ ፤ ፈረሰኞች ፡ ከነሐስ ፤ ወይም ፡ ከጥሩ ፡ ብረት ፡ እንደ ፡ ሰንሰለት ፡ የተሠራውን ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በወርቅ ፡ የተጉነጉነውን ፡ ከት ፡ ይለብሳሉ ። በዚህ ፡ ውስጥ እስከ ታች ፡ የሚደርስ ፡ የውስጥ ፡ ልብስ ፡ ይለብሳሉ ። ያለእርካብ ፡ ይጋልልባሉ ። ለጋላቢው ፡ እንዲመች ፡ ብለው ፡ በኮርቻ ፡ ፈንታ ፡ ልብስ ፡ ጠቅለው ፡ ይቀመጡበታል ። የወታደርነታቸው ፡ ሥርዓት ፡ እጅግ ፡ ብርቱ ፡ ነው ። ቀጥ ያለ የማይናወጽ ፤ የተወሰነና ፡ የተደነገገ ፡ ሥርዓት ፡ አላቸው ።

፫ ፤ ላገርና ፡ ለመንግሥት ፡ የተለየ ፡ ሥራ ፡ ለሠሩ ፡ እንዲሁ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ደሞዝ ፡ ይሰጣቸዋል ። የበለጠ ፡ የጀግንነት ፡ ሥራ ፡ የሠራ ፤ ከተማውን ፡ ከድንገት ፡ አደጋ ፡ ያዳነ ፡ ጀግና ፡ እንደ ፡ ዘውድ ፡ ያለ ፡ የራስ ፡ ወርቅ ፡ ይሸለማል ።

፬ ፤ ጦርነቱ ፡ ተፋፍሞ ፡ ሲዋጋ ፡ ሳለ ፡ አርበኛነቱን ፡ አሳይቶ ፡ ጓደኛውን ፡ ከሰይፍ ፡ አፍ ፡ ያዳነ ፡ ጀግኖች ፡ የሚሸለሙትን ፡ ዘውድ ፡ ያገኛል ። ይኸውም ፡ የተለየ ፤ የበለጠ ፡ የማዕርግ ፡ ከብረት ፡ ያለው ፡ ነው ። በጦርነት ፡ ተዋግቶ ፡ ድል ፡ ያደረገ ፡ ጀኔራል ፡ ልዩ ፡ የራስ ፡ ጌጥ ፡ ይሸለማል ።

፭ ፤ የያንዳንዱ ፡ ሮማውያን ፡ ምኞታቸውና ፡ ኩራታቸው ፡ ድል ፡ አግኝቶ ፡ መግባት ፡ ነው ። በሚታይ ፡ ድል ፡ ማድረግ ፡ ምክንያት ብቻ ፡ የሚፈቅድ ፡ ያማከሮች ፡ ስጦታ ፡ ነው ። ትእዛዝ ፡ በወጣ ፡ ጊዜ ፡ ጀኔራሉ ፡ ወደ ሮም ፡ ይመለሳል ። ወዲያው ፡ በዋናው ፡ ከተማ ፡ ባለሥልጣን ፡ እከተማው ፡ በገባበት ፡ ቀን ፡ ይሾማል ።

፮ ፤ ታቹን ፡ በሚታለፍበት ፡ በብልህት ፡ በተሠራ ፡ (አርች) ፡ ቀስተ ፡ ደመና ፡ የከተማው ፡ ሕዝብ ፡ ቆሞ ፡ ይመለከታል ። በየማዕዘኑና ፡ በየጉዳናው ፡ የተንጠረበበው ፡ ሕዝብ ፡ ለማየት ፡ እንዲመቸው ፡ መሰላሉንና ፡ መረባርቡን ፡ ያስወግዱታል ። ሠራዊቱ ፡ ተከተማው ፡ ግንብ ፡ ወደዚያ ፡ ፈቀቅ ፡ ይላሉ ።

፯ ፤ የፈረሰኞች ፡ ክፍል ፡ ጡርንባውን ፡ እያስነፋ ፡ መሪ ፡ ሆኖ ፡ እፊት ፡ ይቀድማል ። ልብስ ፡ ተከህኖ ፡ የለበሱ ፡ የሠለጠኑ ፡ ቀሳውስት ፡ ለመሥዋዕት ፡ የሚሆኑ መቶ ፡ ነጫጭ ፡ በሮች ፡ ከሚያቀርቡት ፡ ጋር ፡ ከኋላቸው ፡ ይከተላሉ ። ቀጥሎ የምርኮ ፡ ዕቃ ፡ የተጫነ ፡ ሠረገላና ፡ ድል ፡ የሆነው ፡ የጦር ፡ መሣሪያ ፡ ከነባንዲራውና ፡ ከነምርኮኞቹ ፡ አካፋና ፡ ዶማ ፡ የያዘው ፡ ክፍል ፡ ሳይቀር ፡ ይመጣሉ ።

፲፩ ፤ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ድል ፡ አድራጊው ፡ የተለየ ፡ የክብር ፡ ልብስ ፡ ለብሶ ፤ በራሱ ፡ የራስ ፡ ወርቅ ፡ ደፍቶ ፤ ከዝሆን ፡ ጥርስ ፡ የተሠራ ፡ ዘንጉን ፡ ይዞ ፡ ለመምጣት ፡ እንደ ተቃረበ ፡ የሚያመለክት ፡ ጡርንባ ፡ በታላቅ ፡ ድምጽ ፡ ይሰማል ። የሮማውያን ፡ ንሥር ፡ በሚሉት ፡ በፈረሰኞች ፡ ጭፍራ ፡ እየተከበከበ ፡ አራት ፡ ፈረሶች ፡ በሚሰቡት ፡ ባጌጠ ፡ ሠረገላ ፡ ተቀምጦ ፡ እየተሸከረከረ ፡ ይደርሳል ።

፲፫ ፤ በከበረ ፡ ልብሳቸውና ፡ ሽልማታቸው ፡ በጣም ፡ የታወቁ ፡ የጦር ፡ አለቆች ፡ በዙ ፡ ሪያው ፡ ሁነው ፡ ይከቡታል ። ላሸናፊው ፡ የተስማማ ፡ ግጥም ፡ እየገጠሙ ፤ ልብ ፡ የሚነካ ፡ መዝሙር ፡ እየዘመሩ ፡ ሽቱና ፡ አበባ ፡ የሚበትኑና ፡ የሚረጩ ፡ ነጭ ፡ ልብስ ፡ የለበሱ ፡ ሕፃናት ፡ ተወደዱ ፡ ሂላው ፡ ይከተሉታል ።

፲፬ ፤ ከዚህ ፡ ሁሉ ፡ በኋላ ፡ ማለት ፡ በመጨረሻው ፡ የጦር ፡ መሣሪያው ፡ ከፀሐይ ፡ ጋራ ፡ ፊት ፡ ለፊት ፡ ሲተያይ ፡ ብልጭልጭታው ፡ እንደ ፡ አሳት ፡ ነበልባል ፡ የተቃጠለ ፡ ዋናው ፡ ድል ፡ አድራጊው ፡ ጦር ፡ ይዘልቃል ። ጉልቄ ፡ መሳፍርት ፡ የሌለው ፡ የከተ ፡ ማው ፡ ሠራዊት ፡ በየጐዳናው ፡ እንደ ፡ መሥመር ፡ እየሆነ ፡ ይደረደራል ። የየቤቱ ፡ መስኮትና ፡ መረባርብ ፡ ሁሉ ፡ እየተሸለመ ፡ አገጦ ፡ ይታያል ። ግራና ፡ ቀኝ ፡ አሰፍ ፡ ስፎ ፡ የሚመለከተው ፡ ሠራዊት ፡ እልልታውን ፡ እያደባለቀ ፡ ማዶ ፡ ለማዶ ፡ ያለው ፡ ሁሉ ፡ ሰላምታ ፡ ይሰጣል ። በከተማው ፡ ውስጥ ፡ ደስታና ፡ ክብረት ፡ ነግሠው ፡ የጌ ፡ ጡና ፡ የመታየቱ ፡ ነገር ፡ ግሩም ፡ ሆኖ ፡ ይታያል ። ከሁሉ ፡ ዘመን ፡ ሁኔታ ፡ እምብ ፡ ዛም ፡ አይለያይም ፡ ነበር ።

ፕ ፆ ቂ =

- ፩ ፤ ስለ ፡ ወታደርነት ፡ ሥርዓት ፡ ጉዳይ ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?
- ፪ ፤ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ አከፋፈል ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?
- ፫ ፤ ሰንደቅ ፡ ዓላማው ፡ እንዴት ፡ ነው ፡ ?
- ፬ ፤ የሙዚቃው ፡ ዐይነትና ፡ የጦር ፡ መሣሪያው ፡ ስ ፡ ?
- ፭ ፤ የወታደሮቹ ፡ ልብስ ፡ ?
- ፮ ፤ ስለ ፡ ጀኔራሎች ፡ ? የፈረሰኞች ፡ ልብስ ፡ ?
- ፯ ፤ የጦር ፡ ወታደር ፡ ደሞዝ ፡ ? ዘውድ ፡ ?
- ፱ ፤ አንድ ፡ ጀኔራል ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ሲገባ ፡ የሚደረገውን ፡ አቀባበል ፡ ተናገር ።

ፆ ዕ ራ ፍ ፡ ፻፲፬ ፡ ኤውሮጳ =

በለ ፡ ባሕር ፡ ነገርና ፡ በለ ፡ ጦር ፡ መከላከል ፡ በለ ፡ ንግድም =

የጳር ፡ አራዊትና ፡ በለ ፡ ግላይዲያት ፡ መታየት =

፩ ፤ ሮማውያን ፡ መርከቦቻቸውን ፡ የሠሩ ፡ በካርታጎች ፡ የጦር ፡ መርከብ ፡ ዐይነት ፡ ነው ። ይህ ፡ መርከብ ፡ እሠራሩ ፡ የቀለጠፈ ፡ አልነበረም ፤ ምንም ፡ ትልቅ ፡ ቢሆን ፡ ነፋስ ፡ በተነሣ ፡ ጊዜ ፡ አደጋ ፡ የሚችል ፡ አይደለም ።

፪ ፤ የመርከቦች ፡ አሠራር ፡ ቀልጣፋ ፡ ስላልሆነ ፡ አያምርም ። በልዩ ፡ ልዩ ፡ ደርብ ፡ እየሆኑ ፡ ላስቲክ ፡ ባላቸው ፡ በሁለትና ፡ በሦስት ፡ መቅዘፈያዎች ፡ ይቀዘፋሉ ። መርከቦች ፡ ከወደፊታቸው ፡ ከብረት ፡ የተሠራ ፡ መሣሪያ ፡ አላቸው ። ይኸንኑ ፡ መሣ ፡ ሪያ ፡ መቸውንም ፡ ቢሆን ፡ እንደ ፡ አውራ ፡ ራስ ፡ አስመስለው ፡ ይሠሩታል ።